

062988

ЕРІЯМ-ЛУЖНИЦЬКИЙ І ЛУЦЬ ЛІСЕВИЧ

МОТРЯ

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПОВІСТИ Б. ЛЕПКОГО
НА 5 КАРТИН

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

НАКЛАДОМ МИКОЛИ МАТВІЙЧУКА
Львів, Домініканська 4, III пов.

10
МЕРІЯМ-ЛУЖНИЦЬКИЙ І ЛУЦЬ ЛІСЕВИЧ

МОТРЯ

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПОВІСТИ Б. ЛЕПКОГО
НА 5 КАРТИН

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

НАКЛАДОМ МИКОЛИ МАТВІЙЧУКА

Львів, Домініканська ч. 4, III. пов.

З друкарні Н. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Чарнецького 26. до-
тюд-
тивас).

415/2-8u/5-660

Дозволено Цензурою: Староства Гродзкого у Львові з дня
28. XI. 1932 р. до Л.: В. Р. 30/64/32.

Д І Є В І О С О Б И:

ІВАН СТЕПАНОВИЧ МАЗЕПА, гетьман України.
МАРІЯ МАГДАЛИНА, його мати.
ВАСИЛЬ ЛЕОНТІЄВИЧ КОЧУБЕЙ, генеральний суддя.
ЛЮБОВ ХВЕДОРІВНА, його жінка.
МОТРЯ, їх донька.
ПИЛИП ОРЛИК, генеральний старшина.
ДАНИЛО АПОСТОЛ, генеральний старшина.
ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ, генеральний старшина.
АНДРІЙ ВОЙНАРОВСЬКИЙ, генеральний старшина.
КОЖУХІВСЬКИЙ, генеральний старшина.
СУЛИМА, генеральний старшина.
ІВАН ЧУЙКЕВИЧ, військовий канцелярист.
МАРІЯ ХВЕДОРІВНА, Мотрина тітка.
ДІДУГАН.
МАКСИМ ПАВЛЕНКО, козак.
СТАРШИНА-МОСКАЛЬ.
І-ший ЧУРА.
ІІ-гий ЧУРА.
МОТРИН КОЗАЧОК.
ЧЕРНИЦЯ.
ЄВЛОГІЙ, царський шиг.

ГЕТЬМАНСЬКА СТОРОЖА. — МОСКОВСЬКИЙ
КАРАУЛ. ДІВНАТА. — КОЗАКИ.

Львівська державна
наукова бібліотека

3916

КАРТИНА І.

ЛОВИ

(Ліс. Грубі конари дерев. Праворуч маленька полянка. Серед густого ліса куці, пеньки. Саме полудне. По піднесенню занавіси, чутно далекі стріли й ловецькі оклики: гу-га, лаяння собак. Десь здалеку грають на рогах.)

Я В А І.

Кочубей і Чуйкевич.

КОЧУБ. *(за сценою)*: Боже ти мій! Та куди тут каритою їхати! *(Кочубей без шаблі, зі стрільбою, з ловецькою торбою, входить на сцену, за ним Чуйкевич з шаблею, без стрільби.)* Та це грубе коріння, ніби гадюки повилазили з нор на дорогу й вигріваються до сонця. Гей-гей! Як я колись любив лови! А нині? Колиб не гетманська гостина, найрадше сидівби дома.

ЧУЙКЕВ.: На кожний вік буває свій лік.

КОЧУБ.: А на мій вік найкращий відпочинок. Зовсім мені кости розтрясло. *(Обтирає платинкою лице.)* Фу! Краще ти зробив, козаче, що конем їхав. Не привик ліс до панських коліс! Нічого не порадиш! Треба нам відпочити. Розстели, хлопче, килим на мураву, щоб ми наших шараварів не зазеленили, та подай нам меду. Випемо за здоровля зеленої діброви, а стрільці хай собі стріляють.

(Чура розстелює килим, та виймає з кошика пляшки, чарки та перекуску.)

КОЧУБ.: В ночі по ловах збереться звірина на нараду та скаже: Добрий стрілець наш пан генеральний суддя, не одному зайцеві життя дарував, го-го-го. *(Широ сміється, відтак наливає чарки і підносить).* До Чуйкевича: Здоров! *(Підспівує собі:)* „Мені з жінков не возиться! А тю-тун та люлька, козаку в дорозі знадобиться...“. *(Випиває).*

Погано, що про чарку забули в пісні, а була вона в нас, коли ще про люльку й не чували.

ЧУЙКЕВ.: Чи не краще, колиб її не було.

КОЧУБ.: І не кажи того! Без чарки иноді булоб скучно нашому братові і дома і в дорозі. Дай Боже здоров'я тому, що її придумав. Мудра штука, славний мід — ще із часів Хмеля. Чоловік на одній нозі не ходить, а на двох. Випемо по другій. (*Пють*). Випеш три, то все вуса протри! (*Пють, закушують — сідають на мураву*). Пише мені ясновельможний, що за десять днів, себто від нині за п'ять, відвідає нас у Ковалівці. Велика честь...

ЧУЙКЕВ.: Так саме я хотів дозволити вашу милість попрощати.

КОЧУБ. (*здивовано*): А то як?

ЧУЙКЕВ.: Поїду на три дні у Миргород. За той час мої люди і самі спіchnуть і коні вивчасуються і вернемо в Київ.

КОЧУБ. (*бе себе по коліні*): Так ти гадаєш? То ти ще не знаєш світові ладу. На гетьманський лист Кочубей післав відповідь своїми власними людьми, а ти з козаками залишишся у мене до приїзду гетьмана. Це я йому й написав!

ЧУЙКЕВ. (*вимовляється*): Коли-ж бо то у мене дім є... Гетьман буде гніваться...

КОЧУБ.: Ніяк не пушу! Я хазяїн у своїй хаті і хазяйських прав навіть гетьманові не поступлю... (*Сміється*). Забув ти, козаче, що з генеральним суддею не слід заходити в процес. (*Плескає Чуйкевича по плечах*). От піймали! Хоч ти з гетьманом хліб-сіль їси, а з Кочубеем справу програв. Не журись, якось воно буде, гетьмана уговоримо. А може ти боїшся, щоб люди не казали, що ми тебе до Мотрі ловимо?

ЧУЙКЕВ.: Дочка вашої милости не з таких, щоб до неї треба ловити!

КОЧУБ.: І я так гадаю. Але химерна вона дуже. Ще попаде на когось, хто уговорить її. Нема такого коня, щоб на нього не сів добрий козак, треба тільки знати як!

ЧУЙКЕВ.: Дочка вашої милости панночка умна й характерна і як попадеться чоловік любий її серцю, то вони заживуть у вашій Ковалівці як у раю.

КОЧУБ. (*допитливо*): Гадаєш?

ЧУЙКЕВ. (*задумливо*): Я певен того.

КОЧУБ. (*приступає до Чуйкевича ближче*): Слухай, козаче! Не перший раз бачимося нині. Ти ще хлопцем був, а Мотря дитиною, як ми, себто я і Любов Хведорівна з твоїм батьком вас у своїх думках обручили.

Я В А II.

Тіж, Чура I-ший і Чура II-гий.

2. ЧУРА (*скоро входить*): Ваша милість, Любов Хведорівна звеліла переказати, щоб лови закінчено, а ваша милість скоріш повертали.

КОЧУБ. (*киває на першого чуру рукою*): А подайно мені мисливський ріг! Хоч важко мені в танок зі сернами пускатись, то закінчимо лови, а я собі заграю! (*Чура I. приносить ріг*). Бачиш, кажуть, що коли в місячну ніч заграли на мисливському розі, то тоді мавки з лісовиками танцюють, а їхньому танку приглядається богиня Діана з луком через плече та з місяцем у чорному волоссю...

ЧУЙКЕВ. (*до себе*): А має вона темні, рівні брови над задуманими очима, біле кругле чоло й таку нерозгадану усмішку на устах, як Мотря... як Мотря...

КОЧУБ.: Ну, козаче, спішім до ловців-молодців, закінчимо лови та заграємо собі на розі, а відтак я ще побалакаю з тобою. Ходім! (*Виходять*).

Я В А III.

Чура I-ий і Чура II-гий.

(*Чури сідають по обох боках килима на пеньках і мовчки розглядають порозставляване ідоло і питво*).

ЧУРА 1-ший: Кажуть, що незадовго в Ковалівку гетьман приїде...

ЧУРА 2-ий: Приїде... (*Шепотом*): То... випиймо... (*Чура 1-ший наливає, пють*).

(*Зза куліс розпочинається гра на розі. Чури слухають. Павза*).

ЧУРА 1-ший: Гарно наш пан генеральний суддя на розі грає.

ЧУРА 2-гий: Грає... То випиймо. (*Чура 1-ший наливає, пють. Павза*).

ЧУРА 1-ший (*бере закуску, оглядає*): А я Чигиринець. А Чигиринці зіли чорта в ринці! (*Ість*).

ЧУРА 2-ий: В ринці... То випиймо. (*Чура 1-ший наливає, пють*).

ЧУРА 1-ший (*бере другу закуску, дає Чурі 2-гому*): А ти Таращанець... А Таращанці зіли чорта вранці!

ЧУРА 2-гий: ...вранці... то випиймо... (*Пють. Павза*).

ЧУРА 1-ший: То ти кажеш Таращанець?

ЧУРА 2-гий (*перечить головою*).

ЧУРА 1-ий: Ні...? То випиймо! (*В тім моменті гра на розі урвалася. Кочубей з Чуйкевичом вертають. Чури зриваються, стоячи на позір*).

Я В А ІV.

Тіж, Кочубей і Чуйкевич.

КОЧУБ. (*входить з Чуйкевичом*): А ви чого стовбичите! Ладнайте все до повороту! (*Чури відходять*). Так от, що я тобі скажу, козаче! Бачить мов батьківське серце, що Мотря тобі не байдужа, тому я й хочу тобі сказати, що ми не від того, щоб додержати нашого слова... Що ж ти на це? Мені треба знати, бо певно й до тебе доходили слухи, що ізза Мотрі в моїй хаті чимало турбот. Гадаю, чи не пора її віддавати, стане жінкою і відміниться. Що ж?

ЧУЙКЕВ. (*обіймає Кочубея за коліна*): Пане мій і добродію! Нічого кращого й ціннішого не могли ви мені сказати. Я козак, про кохання не вмію ловко говорити. А ще й тепер, коли стоїмо під прапором Марса, а не Купідона. Все ж таки прохаю прийняти до вашого відома, що я почувавби себе найщасливішим чоловіком на цілій нашій великій Україні, колиб Господь зв'язав мої руки з ручками вашої доньки.

КОЧУБ. (*радісно кричить*): Ну, то й гаразд! (*Хоче йти за куліси і гукає*:) Гей там!...

ЧУЙКЕВ. (*ловить його за руку*): Ради Бога, пане генеральний суддя, цитуйте! Послухайте ж мене до кінця і не полоште могого щастя!

КОЧУБ.: Що ж такого?

ЧУЙКЕВ.: Панночка Мотря дівчина такої вдачі, що до неї треба здалеку заходити.

КОЧУБ.: Що значить здалеку? Трапляється надійний чоловік, батьки благословлять і діло скінчене — плетім вінок! Барвінку й рути чимало росте в моїх городах, а позолоти

не підемо купувати, бо й правдивого золота знайдеться в Кочубеевих скринях.

ЧУЙКЕВ.: Воно все правда, але ще більша правда, що силуваним коханням до щастя не дійдеш. Мотря добровільно мусить дати свою згоду, інакше нічого з того не вийде. Я вже це знаю. І тому прошу вашої милости не поспішайте, краще вольно та певно, ніж нагло та в пропасть.

КОЧУБ. (*поправляє свій цвітистий пояс, що завжди йому підсувається в гору*): Може ти й добре говориш, козаче. Мотря дівчина крутої вдачі. Бог один знає, як її доля лежить мені на серці. А так мені якось здається, що вона за тобою буде щаслива. Тому то може й не дуже політично почав я перший говорити, не дожидуючи, щоб ти заговорив до мене.

ЧУЙКЕВ.: За те я вам дякую, як батькови рідному. (*Кланяється*).

КОЧУБ.: Подякуєш, як поблагословлять тебе під вінок, а тепер скинь пиху й москаля підпускай, га, щож, підпускай! Хоч як би Любов Хведорівна знала, що ми на ловах стріляємо, то завдалаб нам чосу, завдалаб! Жадного слова не пропустить мимо! Все щось замітить і справедливо, їй Богу, справедливо! То бач (*наливає чарки*) з головою жінка! Хоч то з дурною жінкою біда, алеж і з мудрою важко! Роби, що хоч! Але так, щоб не тратити дорогого часу, випемо за наше діло по четвертій, бо маємо чотири пори року і чотири сторони світа і чотири угли в хаті. (*Пють і закушують*). А от питає мене Любов Хведорівна, чого гетьман до мене їде. Ну, скажи, чого? У нього тепер багато всякого діла. Одна фортеця — який клопіт! А війна! Всіляко люди про нашого гетьмана говорять. І я, хоч знаю його ще з тих часів, коли ми з ним у двійку Самойловича слухали, хоч знаю його пів копи літ, то ніяк не розберу, що в його душі сидить. Крутий чоловік, твій гетьман, брате Іване...

ЧУЙКЕВ. (*мовчить*).

КОЧУБ.: Та, чогож ти так задумався, козаче? По чарці, по чарці та опять по п'ять...

ЧУЙКЕВ. (*ніяково*): Вибачайте, ваша милість, ніяк більше не випю, вже й куритись з чуба стає.

КОЧУБ.: Якийже ти козак, та ще й військовий канцелярист. Біля самого гетьмана? Один сором тай годі! Зводиться ко-

зацький рід, марніє. Але щож? На милування нема силування. Не хочеш, так і силувати не стану, але й сам пити не буду, бо я не піяк!

КОЗАЧОК (*вбігає*): Рятуйте! Рятуйте! Пані моя! Пані моя!

КОЧУБ.: Що сталося!?

ЧУЙКЕВ.: Мотря!?

КОЗАЧОК: Панночка сіла на карого з білою зізвдкою і летить в річку. Він стрибне, сполошений... (*Показує рукою напрям, цілий дріжить*).

КОЧУБ.: Нічого, біжи козаче, я чекатиму її в колясці.

Чуйкевич і Козачок вибігають.

Я В А V.

Кочубей і Евлогій.

КОЧУБ.: От нещастя з тою дівчиною невгамонною...

ЕВЛОГІЙ (*продирається серед кущів*).

КОЧУБ. (*здивований*): Ти хто такий?

ЕВЛОГ. (*скулений, низенько кланяється*): Вашої милости й цнотливої малжонки вашої покірний раб і слуга. (*Шепче:*) Його світлість, князь Меншіков поздоровлення посилає.

КОЧУБ.: Тест..! (*Стрепенувся і оглядається боязко*). Та чогож ти на хуторі мене не чекав, а шляєшся по лісі!!? (*Переходить в кут сцени*).

ЕВЛОГ.: Іміяй упи слішати да слішит. А на Україні і стіни мають Мазепині уха.

КОЧУБ. (*нетерпеливо*): Ну?

ЕВЛОГ.: Їх велічество милостиво нам пануючий цар, зволив розглянути письма ваші і сказав князю Меншікову, що от всіх приятелів і друзів його Кочубей первий єсть.

КОЧУБ. (*випростовується*).

ЕВЛОГ. (*кланяючись, шепче на ухо*): Істинно єсть, що Мазепа захотів відірвати Україну від Москви?

КОЧУБ. (*дивується*).

ЕВЛОГ. (*лестливо*): Любов Хведорівна отсе зволила повідомити смирнішого раба їх світлости.

КОЧУБ.: Гм... Як щось більш довідаюсь, так тобі й знати дам.

ЕВЛОГ.: Чтож одвічати, когда видіхом їх велічество? Їх велічество хотів даже вашу милість наградити орденом свя-

того Андрея Первозванного, но Мазепа не згоден бил: Тільки я, Мазепа, каже, можу Андрея носити на Україні.

КОЧУБ. *(бе себе по коліні)*: От і вгадала Любов Хведорівна! *За кулісами на право гамір, який чим раз то голосніший*).

КОЧУБ. *(тягне Евлогія за куліси на ліво)*: Ну, ходім, ходім вже! А слухай, скажи, що Станислав Ліщинський писав Мазепі з Волині, мовляв ціле військо шведське прибуде з королем. Оба королі дадуть Мазепі асекурацію і гваранцію. Так казала Любов Хведорівна... *(Скоро виходять, на ліво)*.

Я В А VI.

Чуйкевич і Мотря.

(За кулісами голоси—суперечка).

ЧУЙКЕВ.: Мотре! Що тобі, отямся, Мотре!

МОТРЯ: Залиши мене!

Мотря і Чуйкевич входять на сцену. Мотря в ловецькому вбранню, шапочка-мазепинка, жупаньчик з вильотами і з рукавцями, шаровари і жовті чобітки, — схвильована, личко червоне від вітру, волосся до половини кіс розвіяне, раз по раз шмагає пейчиком у воздуху.

ЧУЙКЕВ.: Що тобі, Мотре? Схаменися! Як можна було сидати на такого коня! Що скажуть батько й мати?

МОТРЯ *(обурено)*: Що схочуть!

ЧУЙКЕВ.: Цеж смерть!

МОТРЯ: Я її не боюся...

ЧУЙКЕВ.: Цеж божевілля...

МОТРЯ: Тиж не знав? Я божевільна...

ЧУЙКЕВ.: Ні, ти лиш своєвільна, Мотре, своєвільна...

МОТРЯ: Я навіжена. Тікай від мене, бо горе тобі й мені.

Чуєш? Ех, колиб я мала зброю...

ЧУЙКЕВ. *(скорим рухом витягає шаблю з піхви і подає)*:

Будь ласка!

(Хвилину дивляться на себе. Мотря спускає очі.)

ЧУЙКЕВ.: Бачиш, Мотре, ти правди не чуєш за собою. Бо колиб чула, не відкидалаб шаблі, вона гостра як бритва, а я безборонний.

МОТРЯ: В тім то біда, що ти безборонний, другої шаблі немає.

ЧУЙКЕВ.: Двобій!? Ні, Мотре, ще такого в нас не бувало, щоби козак з дівчиною рубався. Інших ворогів наші шаблі чекають.

МОТРЯ: Ти мій найгірший ворог!

ЧУЙКЕВ.: Я!?

МОТРЯ: Ти, ти, ти! Чого ти снуєшся за мною як тінь? Чому ти не давш мені спокою?

ЧУЙКЕВ.: Несправедлива ти, Мотре, супроти мене!

МОТРЯ (*тихо*): Я... я зла...

ЧУЙКЕВ.: Ні, не зла, ти себе не знавш. А супроти мене ти тому несправедлива, бо я не з доброї волі до Ковалівки приїхав, а гетьман мене післав. Ти це знаєш. Не ти, Мотре, турбувалася мною і моїми людьми, не ти подала мені надію?

МОТРЯ: Це була моя повинність і більше нічого!

ЧУЙКЕВ.: Хай буде, але я чоловік, а людська річ, потапаючи, хапатися хочби бритви.

МОТРЯ: Добре кажеш, я бритва, гостра бритва — лиши мене!

ЧУЙКЕВ.: Не моя річ лишити, або покинути.

МОТРЯ: Кажу тобі!

ЧУЙКЕВ.: Мало приказу твого. Тут рішає судьба. Суджене не розгуджене, а судженої мені навіть таким конем, як отсей твій не обїхати.

МОТРЯ: А я таки обїду.

ЧУЙКЕВ.: Кого?

МОТРЯ: Судженого...

ЧУЙКЕВ.: Можливо... Але покищо я твого коня стримав і бачила ти, який він спокійний став, ніби свого пана почув.

МОТРЯ: Ненавиджу тебе!

ЧУЙКЕВ.: Неправда. Це ти лиш так говориш.

МОТРЯ: Знаю, що говорю...

ЧУЙКЕВ.: Коли знавш... то добре. Від ненависти до любови недалеко. Я тільки байдужности боюся, бо вона пустиня.

МОТРЯ: Пустиня... кажеш? Так тоді знай, що ти байдужий для мене, поміж нами пустиня.

ЧУЙКЕВ.: Ти сама в це не віриш, Мотре! О, ні, не переч мені. Ти тому така лиха на мене бо боїшся, щоб не полюбила мене, ось що!

МОТРЯ: (*Різко*). Ненавиджу тебе! Ненавиджу... (*По хвилині, розміряно до себе*). Так гарно було. Дерев мигтять перед очі скоро, земля втікає з перед ніг, ніби у водусі пови-

саєш, ніби на крилах летиш, забуваєш про все, не бачиш, що там перед тобою... кров мізок заливає, губиться тямка, ось, ось і усьому кінець!

ЧУЙКЕВ.: Як Мазепа на невїздженому коні... правда, Мотре? Тобі хотілося дізнати його переживань?

МОТРЯ: Не знаю, але нараз чорт ворога послав і знову те, що вчора й позавчора було, ех!

ЧУЙКЕВ.: Дай Боже, щоб цей чорт перемінився у твого ангела хранителя. І переміниться побачиш.

МОТРЯ: Не хочу я!

ЧУЙКЕВ.: Мало чого не хоче чоловік, а воно станеться, бо так Бог хоче.

МОТРЯ: Хто тобі це сказав?

ЧУЙКЕВ.: Серце...

МОТРЯ: Серце, цвіти, пташечки... співай тую пісеньку, співай, коли, ще ненаскучила тобі! Але я як знаєш маю її оттак! По уха маю її і вище!

ЧУЙКЕВ.: Я не трубадур, Мотре, любовних тобі пісень співати не стану. Я козак зі шаблею, але по ширости кажу тобі те, що й перше казав: серце віщує мені, що ти таки будеш моєю.

(Мотря пильно дивиться на нього. Здалека чути звуки рога).

ЧУЙКЕВ.: І знаєш Мотре, є дещо спільного між нами.

МОТРЯ: Що саме?

ЧУЙКЕВ.: А то бачиш, ти не любиш говорити на вітер і я не люблю. Ти кажеш, що гетьманові вірним треба бути і я це кажу.

МОТРЯ: Твоя правда! І тому мабуть ти мені цікавіший від других.

ЧУЙКЕВ.: Тільки цікавіший?

МОТРЯ: Невже це мало? (Бистро глядить йому в очі. Чуїкевич бентежиться, Мотря заливається сміхом). Гей, гей! Якійбо ви хлопці дурні, які дурні. Яка будь юбка і серце загорить як губка. Колиб я хлопцем була, то за мною гинулиб дівчата.

ЧУЙКЕВ.: Певно.

МОТРЯ: А вжеш, що певно, бо я їх бралаб не плачем а мечем. Я би їх як пожежа палила, як гураган мела! (Живо говорить). Ах, яка розкіш бути сильною, великою, грізною, яка розкіш! Я лиш такої розкоші бажаю. Іншої ні, лиш такої! На дикого невїздженого коня сісти, щоб почув твою

силу і гнати, на осліп, тратуючи все, що марне та кволе, що сонця боїться, перед вітром гнеться... хай пропадає! Гнати, щоб позабути все, побачити щось нове, велике, може й страшне, жахливе...

ЧУЙКЕВ.: *(Захоплений, підступає блище)*. Мотре, яка ти гарна, Мотре! *(Горить)*. З ума зйду! Ти мусиш бути моєю! Чуєш? Мусиш!

МОТРЯ: Я мусу не знаю!

ЧУЙКЕВ.: Але будеш! Кажу тобі будеш моєю! Будеш!

МОТРЯ: Знаєш що?

ЧУЙКЕВ.: Що?

МОТРЯ: Коли ти такий певний, то залиши мене в спокою! Маю бути твоєю то буду!

ЧУЙКЕВ.: Ніби положиш на воду й хай тебе несе.

МОТРЯ: Нехай судьба несе.

ЧУЙКЕВ.: Чомуж то так?

МОТРЯ: Так краще для тебе і для мене. Така вже моя вдача. Ти бачиш, яка я. Все люблю робити на перекір, другим й собі.

ЧУЙКЕВ.: Розумію. Але Мотре будь справедлива і не кидай каменем у мене, коли я не провинив.

МОТРЯ: Я вже це чула. Не шукай мене, оминай, ніби мене нема. Добре?

ЧУЙКЕВ.: Га, хай буде, як ти хочеш.

МОТРЯ: То їдьмо.

ЧУЙКЕВ.: Ні, краще підемо до твого батька.

МОТРЯ: Чомуж то так?

ЧУЙКЕВ.: Напевно нас нетерпляче дожидає.

МОТРЯ: Ну так іди до нього.

ЧУЙКЕВ.: А ти сама поїдеш? Ні так не буде!

МОТРЯ: Чому?

ЧУЙКЕВ.: Бо я тебе самої не пущу.

МОТРЯ: Кріпкий, ти на словах козаче!

ЧУЙКЕВ.: Не тільки на словах, Мотре!.. А друге, краще буде, як ти до дому з батьком у колясці вернеш.

МОТРЯ: Гадавш, мати не буде гніватися на мене?

ЧУЙКЕВ.: Гадаю, Мотре!

МОТРЯ: То ти ще моєї мами не знаєш. Я її нічим не доджу. Але як що має бути мир поміж нами, хай буде. Ти обіцяв послухати мене, так тоді і я вволю твою волю. Ходім!

ЗАВІСА.

КАРТИНА II.

ТРОЯНДИ

(З лівої сторони сад Кочубея, з правої хутір з бальконом. Дерев'яні східці. Велика віздова брама. Між хутором а садом цвітники. Під деревами лавочки. Ранок).

ЯВА I.

Мотря і Марія Хведорівна.

(Мотря в довгій ранній одежі, важко задумана, сидить на низькому озиглику серед цвітів, здалеку чути спів хлопців і дівчат. З хутора виходить М. Хведорівна в довгій чорній сукні перебираючи вервицю, голосно шепче).

М. ХВЕД.: *(Молиться).* Возведох очі мої в гору, от нюд уже приїдет поміщ моя. Поміщ моя од Господа, сотворишаго небо і землю.*(Оглядає цвітку, підпирає її паличком і шепче даліше. Побачивши Мотрю).* Мотрю! Серце моє, забула, що гетьман приїжджає? Треба тобі пристроїтись. Богато очей буде оглядати тебе нині.

МОТРЯ: Ще наврічуть... Ха, ха, ха! Боюся виходити. І не вийду.

М. ХВЕД.: Так не можна Мотре. Тяж, славити Бога, здорова. Гетьман стане питатися про свою похресницю — цеж була би зневага для нього, а для батька прикрість.

МОТРЯ: Яке гетьманові діло до мене?

М. ХВЕД.: Не діло, а звичай. Требаж такого гостя пошанувати.

МОТРЯ: Якаж йому шана від такої химерної дівчини як я?

М. ХВЕД.: Мати з хлібом-сіллю зустріне його, а ти привітаєш квітками, так водиться Мотре.

МОТРЯ: Мати з хлібом, кажеш, а я з квітками... на однім порозі стоятимемо. Гарно, але з того кури сміятимуться. Всяке знає, як ми з мамою живемо. Аж нараз, гляди, така згода, щоб гетьмана вшанувати. Ні, тітусю, це вже ніяк не йде, це лицемірство, душею кривити я не вмію, яка я є, хай такою буду.

М. ХВЕД.: Яка ти гарна, Мотре!

МОТРЯ: Хоч ви мені того не говоріть, тіточко! Наскучило слухати. Я вже сама у зеркалі це бачу. Та, що мені з того? Врода одно, а щастя друге. Я нещаслива!

М. ХВЕД.: Гріх так казати, дитино. Віддасишся і заспокоїшся. Такі тепер літа переживаєш, Мотре. Кожна дівчина переживає їх.

МОТРЯ: Ні, тіточко, не те, не те! Нещаслива я, бо бачу й чую не одно, чого може другі й не бачать і не чують.

М. ХВЕД.: Щож таке?

МОТРЯ: Мій батько, невжеш він такий, як повинен бути?

М. ХВЕД.: Він твій батько, Мотре!

МОТРЯ: Тим гірше для мене. Генеральний суддя, пан великих маєтків, а в хаті на ремінці Любови Хведорівної ходить. Вона мужчина, а він Бог зна що! Мені жаль його. Бідний мужчина, котрого жалують жінки, хоч би й доньки рідні, — мужчину треба поважати.

М. ХВЕД.: А не вжеж ти не поважаєш Василя Леонтієвича?

МОТРЯ: Я його люблю, бо він мій батько, а жалую, бо він бідний от що! Але ти не знаєш, яка я іноді люта на нього, що він не гримне кулаком об стіл, не тупне ногою, щоб Любов Хведорівна аж присіла. Вонаж його зі світа зжене, вона нам життя затроє. Жінку треба любити, а моєї мами бояться.

М. ХВЕД.: Це не наша річ, Мотре. Не діти батьків, а батьки дітей виховують.

МОТРЯ: Я вже не дитина, тіточко. Бачу, що воно до доброго не йде. Мати, що-раз то дальше своєю загарливою рукою сягає, а батько слухає та гріх на совість бере. Батько м'який і милосердний, гадає, що милостинею, датками на церкву й на убогих об'легчить свою совість, а я боюся, що гріх буде понад міру покути. Трівога огортає мене, моя ти тітусю. Чую кров, чую дим, надходить туча. *(Бере голову в руку)*.

М. ХВЕД.: *(Пригортає її, цілує в голову)*. Мотре, Мотренько, дитино моя люба, чого це ти так хвилюєшся, віджени чорні думи від себе, глянь як сонічко усміхається до тебе. Тільки жий, тільки люби, тільки пий життєву насолоду! Заспокоїся, дитинко моя! Ти розпечена, щасливою будеш, лихо забудеш, заспокоїся. І вдятайся серце моє, а то гетьман небаром приїде...

МОТРЯ: *(Дивиться кудись далеко і шепче)*. Гетьман! *(Павза)*. А Богдана Хмельницького ти бачила коли? *(Клякає у ніг М. Хвед.)*.

М. ХВЕД.: Не бачила. Не довелося. Дівчинкою була, як він у Київ їздив. Ніби крізь сон бачу.

МОТРЯ: Гарно було, правда? Так величаво, так гордо, так, що життя варт за таку хвилину віддати. А нині що?

М. ХВЕД.: А Івана Витовського я двічі бачила. Гарний був, достойний. І Петро Дорошенко теж дуже гарний собою, але понад усіх, як дуб понад дерева у лісі, знімався покійний Сомко, хай Господь душу його прийме в царствіє своє..

МОТРЯ: *(Задумано)*. Гарний був Сомко...

М. ХВЕД.: Сомко був воїн з роду, візраста й красоти зіло*) дивної... високий, кругловидий, голова у кучерях як у золотому вінку, очі ясні, веселі, як зорі, чи ступить, чи заговорить, то справді по гетьманськи.

МОТРЯ: І ти його кохала, тіточко?

М. ХВЕД.: Боляче згадувати таке, мене інші гадки укоюють, але скажу тобі, що годі було не любити Сомка. Лицарська краса, яка душа, Мотре, яка душа! Велика! Він хотів втихомирить народ, оба береги Дніпрові приклонити під одну булаву, хотів, щоб Україна була велика і неподільна... *(Ледви чути)*. і тому голову віддав московському катові...

МОТРЯ: Великого хотів. А теперішні наші мужчини жінок своїх бояться, про власне добро дбають... Ах, як я ненавиджу їх... Скажи мені, тіточко, чому я давно колись не жила?

М. ХВЕД.: Судді дочка, тому й то суворо судиш. І нині не всі такі як ти кажеш. Перший гетьман ні. Він чоловік з того віку, не нинішній.

МОТРЯ: Справді?

М. ХВЕД.: Так собі гадаю.

МОТРЯ: *(пригортається до неї)*. Тітусю, а ти ще далше кохаєш Сомка?

М. ХВЕД.: *(дивиться в небо)*. Любов сильніша від смерті...

МОТРЯ: *(з задумою повтаряє)*. Любов сильніша від смерті... *(Десь далеко в другім, або в третім селі заграли дзвони)*.

М. ХВЕД.: Гетьман їде!

МОТРЯ: *(задумано)*. Як на Великдень. І день ніби великодній... Я вже йду тітусю, вже йду і з мамою стану на однім порозі і забуду про все і усе прощу їй як на Великдень. Добре, тітусю?

*) Зіло — дуже.

М. ХВЕД.: *(цілує її в уста)*. Добре дитино моя, йди швидше, йди. А корсетку нашу, нашу українську вдягни. Це найкраще вбрання для гетьмана.

(Мотря біжить у хату. Здалека чути гомін дзвонів. Марія Хведорівна стоїть неповорушно в городі, неначе черниця і тихо шепче молитви).

М. ХВЕД.: Заступнице усердная, Мати Господа Вишнього, за всіх молиша Сина Твого, Христа Бога нашого і всім твориши спасеніє вдержавши твій покров прибігающим...

Я В Я П.

М. Хведорівна, дівчата і чури.

(З хутора вибігають дівчата, несуть квіти, козаки, прислуга розстеляють килими на стежці, дівчата сиплять квіти, квітчають браму. Гомін. Метушня. Глухий грюкіт моздірів. Дзвони голосно дзвонять).

КОЗАЧОК: *(збігає)*. Гетьман їде!! *(вибігає знов)*.

(Мотря в українському строї з гетьманських часів з перлами на шії, вибігає з дівчатами і стає на ганку. Дівчата кругом неї. М. Хведорівна підходить ближче і стає поруч Мотрі).

М. ХВЕД.: Охочекоменний відділ*). Бачиш які гарні. Один в одного, як вибрані. А на переді полковник Кожухівський, один з вірніших гетьманських старшин, отой з пером на білому коні. Ніби вірли летять!... *(Павза)*. Хтож то такий? Мабуть Войнаровський і Орлик... Орлику, моє ти орлятко, надіє ти наша золота, чогож так дуже задумався?

(Моздірі гремлять. Оклики „Слава! Слава!“... Дзвони дзвонять).

Бачиш Мотре, дві чорні голови кінські, чотири, шість, золочений ридван, в ридвані твій батько сидить, а біля нього він... гетьман.

МОТРЯ: *(Хвилюється, очі палають, щічки горять, груди високо піднімаються, звертається до дівчат і швидко приказує і біжить з ними)*. Біжіть у город і зривайте троянди! Усі! Усі! Швидше! *(Дівчата з Мотрею побігли в город, одна з дівчат приносить кошик. На ганку осталася лишень Марія Хведорівна)*.

*) Кіннота.

Я В А ІІІ.

Любов Хведорівна, Марія Хведорівна, Мотря і дівчата, козаки.

Л. ХВЕД.: *(Входить на ганок в сукні з важкого зеленого ада-машку — довгій до стану, на голові термолотовий шоло-мок, обшитий брабанцьким кружевом, на пальцях пер-стені). Мотре!! Біжи скорійш!! Ідуть!! Деж ти є!? Господня кара мені з тою дівкою одержимою!!*

(За Любов Хведорівною двох козачків тримають тацу золоту, на ній великий білий хліб — як коровай. Біля хліба в золо-тій сільничці сіль).

МОТРЯ: Я вже біжу, біжу матусю!

Л. ХВЕД.: Деж твої квіти, Мотре!?

МОТРЯ: Ви мамо, будь ласка йдіть, я зараз з дівчатками наспію... я молода... *(вбігає в хату).*

(Любов Хведорівна йде ліворуч і стає перед ганком. Кругом розставляються інші. Мотря вибігає з хати зі синіми і жов-тими стяжками і обв'язує ними кошик троянд. Разом з дівчата-ми йде за мамою і стає коло брами. Праворуч брами Любов Хведорівна, перед нею двох козачків зі золотою тацю, ліво-руч Мотря, перед нею дівчата тримають кошик повний тро-янд. Моздірі, сальви, оклики „Слава“ — дзвони).

Я В А ІV.

Тіж — Мазепа, Кочубей, Чуйкевич, Орлик, Д. Апостол, Сулима, Кожухівський, Скоропадський і Войнаровський.

МАЗЕПА: *(Входить мило усміхнений. Ліва рука на шаблі в правій шапка. Легко накинена соболева кирея. Біля ньо-го Кочубей, за ними Орлик і інші, оподалік Чуйкевич. Всі тримають в руках шапки. Підходить до Любов Хведо-рівної). На новій домівці нового щастя вашій милости, вельми шановна, Любове Хведорівна і цілій вашій родині як добрий ваш друг і вірний товариш вашого мужа, від щирого серця з моїм нинішнім приїздом бажаю. Мир дому сему і живущим в нім...*

Л. ХВЕД.: *(Легко присідає. Бере тацу від чурів і підносить гетьманові). Витаємо ясновельможного пана гетьмана хлі-бом-сіллю і серцем щирим, усім чим хата наша богата й просимо його, щоб зволив переступити наші низькі поро-*

ти, вибачаючи усе, чим не вгодили або не вгодно його
достойній особі. Витайте!

(Мазена цілує руку Любов Хведорівній, бере хліб і сіль і передає Войнаровському. Тоді повертається до Мотрі, яка подає кошик, підносить очі).

МАЗЕПА: *(дивиться то на Мотрю, то на троянди. Павза).*

Велике вам спасибі за троянди, панночко шановна. Кращих я у житті не бачив і краще складених як ці. *(до Кочубея).* Невжеш це хрещениця моя, Мотря?

КОЧУБ.: *(кланяється і підкручує лівий вус).* Ти рекл еси!

МАЗЕПА: Як що так, то доземний поклін тобі, Мотре Василівно, а ти, Василю Леонтієвичу, і ви, Любове Хведорівна, zvolite прийняти до відома, що з усіх ваших скарбів, найкращий і — найцінніший — отсей! *(стискає руку Мотрі).* Вибирай же мені, Мотре Василівно, яку троянду своєю власною рукою.

(Мотря вибирає і дає Мазені, який легко кланяється головою і не зводить очей з Мотрі. Кошик передає Чуйкевичови).

Чогож ти, козаче, так посоловів нині? Неси ті троянди, може вони розвеселять тебе. А тим, що вони в коші, не журися, я цей кіш дістав, а ти тільки переймавш від мене.

(Мазена подає руку Люб. Хведорівні, Войнаровський Мотрі, Кочубей з Орликом — всі входять на танок).

ОКЛИКИ: Слава! Слава! Слава!

ЗАВІСА.

КАРТИНА ІІІ.

КОХАННЯ

(Ця сама обстановка, що в другій картині. Сутеніє. З ганку виходить Мотря і поволі йде в сад. Її на зустріч надходить Мазепа, з Орликом і Войнаровським, щось живо розмовляючи. На вид Мотрі стихають).

ЯВА І.

Мотря, Мазепа, Орлик і Войнаровський.

МАЗЕПА: Зустрічається вечірня зоря із зірницею поранною.

МОТРЯ: (жартівливо). Набок грибок, боровик іде. (Несміливо дивиться на гетьмана).

МАЗЕПА: А от ми покинули любе товариство в пасіці, бо маємо ще нині листи до Батурина слати. А всі ще осталися.

МОТРЯ: Мати теж?

МАЗЕПА: І Любов Хвѣдорівна осталася. Вонаж хазяйка. І другої такої хазяйки я не бачив. Ніяк не відпросишся від доброї страви, ні від дорогого вина.

МОТРЯ: А панове пішки?

МАЗЕПА: Хотілось пройти. Такий гарний час. Погода як випрошена в Бога. Та й і листи обговорювали йдучи.

МОТРЯ: Говоріть панове дальше, я піду ще трохи в діброву.

МАЗЕПА: (бере її за руку). Ні, того ми не зробимо, щоб вас самотною під вечір пускати. Там бачите під дубом вовк лежить — вава (вона усміхається). А зміст листів ми вже обговорили і тепер оба панове поспішаються у двір, щоби їх написати, заки ми туди прийдемо. Правда, Орлику?

ОРЛИК: Так ясновельможний пане гетьмане! (Оба з Войнаровським шанобливо кланяються і відходять в хутір).

ЯВА ІІ.

Мазепа і Мотря.

МАЗЕПА: (дивиться за ними і любляче каже). Це не Орлик,

а справжній орел! Високо він думками літає. Давно такої голови не було в нас на Україні. Богато сподіюсь від нього.

МОТРЯ: Так, генеральний писар гарний чоловік.

МАЗЕПА: Скажу йому це, рад буде.

МОТРЯ: Ні, ні, прошу не казати.

МАЗЕПА: Чомуж то. Щоб не гадав, що подобався Мотрі Кочубейвні?

МОТРЯ (*соромливо*): Так.

МАЗЕПА: Горда панночка. Хочете, щоби ви всім подобалися, а вам ніхто. Так не можна.

МОТРЯ: (*надуметься, по хвилі спускає очі в низ*). Може і мені хтось сподобався. (*підходять до лавочки і сідають*).

МАЗЕПА: Щасливий! Нікому і нічого не завидую, тільки того... (*дивиться бистро на Мотрю*).

МОТРЯ: Пан гетьман насміхається з хуторянки.

МАЗЕПА: Таку хуторянку, хоч і на княжому престолі сажай не осоромилисяб.

МОТРЯ: Не бачила я тих, що на престолі сидять, а так бажалаб...

МАЗЕПА: Впевнити вашу милість можу, що кожна з них померкла би при вас, як при сонці зірниця.

МОТРЯ: Пан гетьман надто ласкаві — для мене.

МАЗЕПА: Це не ласка, тільки невмілий вислів мого почування.

МОТРЯ: Я не вмію гарно висказуватися, пане гетьмане і щиро вам кажучи, мені якось важко з вами балакати.

(*Сходить місяць. Хутір в тіни, освітлений лише город*).

МАЗЕПА: Не важко, а може скучно, бо я вже не молодий!

МОТРЯ: Щож ви вигадали, ясновельможний! Один гріх. Мені й не при гадці ваші літа. Мені так любо балакати з вами, тільки прикро, що слова не слухають гадок. Ніби спутаною почуваю себе.

МАЗЕПА: А я як раз почуваю себе, ніби той, що його на волю пустили. Дивлячися на вас, хотілосяб ще раз жити і ще раз перейти все те, що я пройшов. А пройшов я, як може вашій милости відомо чимало.

МОТРЯ: Знаю. Я цікавлюся минувшиною і теперішною славою нашої отчизни.

МАЗЕПА: От і не пропала наша Україна, коли в неї підрастають такі доні як ви.

МОТРЯ: Спасибі пану гетьманові за гарне слово, але мені

здається, що майбутність залежить не від жінок, а від мужчин!

МАЗЕПА: Так воно вам, Мотре Василівно, тільки здається. Від жінок багато чого залежить, дуже багато. Пригадайте собі, скільки на долі України заважила жінка Богдана, скільки лиха прийшло ізза Дорошенкової Прісі. Будь вона інша, може й наша історія покотиласяби іншим шляхом. Дорошенко пильне діло в рішаючий мент залишив і до жінки поїхав, через те він може і булаву втратив. Ось як воно! Бо й великі люди, все таки люди.

МОТРЯ: Не розумію, як великий чоловік може не побороти малої жінки?

МАЗЕПА: Бо він чоловік і тяжко чоловікові вискочити з людської шкіри.

МОТРЯ: Тоді він чоловік, та не великий.

МАЗЕПА: (*усміхається*). З вашою милостію не легка балачка...

МОТРЯ: Я говорю, що чую. Коли в нас для великих людей нема жінок під пару, то хай би вони краще не женились.

МАЗЕПА: Тож то й біда, що Мотрі Кочубеївні не родяться в нас як гриби по дощі. Побалакавши з вами хвилинку, я згодний сказати, що другої Мотрі не було, а може й не буде і що гріх такому пишному цвітові потайміру цвисти.

МОТРЯ: Ваша ясновельможносте! Може...

МАЗЕПА: (*перериваючи*). Я вже Любов Хведорівну просив, а тепер, і вас прошу, щоб лишили титули. Кажіть мені, Іване Степановичу. Титули відчужують людей, а я рад, щоб ми не були чужі для себе. (*Павза. Поволі*). Великий гріх був би, як би така пишна троянда, як ви, потайміру цвила. Вам місце на широкому світі, ваше завдання не шити і вишивати, хочби золото-шовковими найдорожчими нитками, але своїм умом, так само як і красою, причинитися до слави нашої України.

МОТРЯ: Як ви це розумієте. Іване Степановичу?

МАЗЕПА: (*На хвилю морщить брови*). Мотре Василівно! Ви питаєтесь, як я це розумію. А я вам скажу, що ваше питання зайве, бо ви дуже добре знаєте, що я гадаю. Прощу, заперечте мені. (*Павза*). Ось бачите! Трапила коса на камінь. Ви знаєте до чого я веду, а я знаю, що у вас на серці!

МОТРЯ: Що?

МАЗЕПА: Слава! І велич і охота жити життям буйним, не звичайним, не таким як тут живуть. *(показує на хутір Кочубея)*. Вам хочеться перейти до історії і ви перейдете туди. Не перечите... значить — згода... *(Павза)*. Та я знаю, що вам не легко сказати „так“. А важко тому, бо я чоловік не рівний вам віком, куди там! Я людина тамтого століття.

МОТРЯ: Як раз тому, Іване Степановичу... *(не кінчить)*.

МАЗЕПА: *(Пронизливо глядить на неї)*. Розумію вас, Мотре... Я вас на велике діло кличу і на важке, не для розваги старого женюлюба. Не хочу вас впускати у свою хату як ясне сонце у замкнену трапезу, в котрій вже повечеряно суто. Хочу, щоб ви найшли щастя, котрого ваша душа бажав, інше від звичайного, людського щастя.

МОТРЯ: *(Поволі хитає головою)*.

(З далеку чути спів хлопців і дівчат. Павза).

МАЗЕПА: Завтра їду від вас.

МОТРЯ: Так скоро?

МАЗЕПА: Скорше як гадав. Діла кличуть.

МОТРЯ: Сумно зробиться у Ковалівці. Надійде осінь, шумливі вітри загудуть, імлісті посмерки постеляться полями.

МАЗЕПА: Потіштесь, Василь Леонтієвич вибирається в Батурин. Його там теж діла ждуть. Мабуть і ви перейдете туди.

МОТРЯ: Не знаю, як батьки зарядять.

МАЗЕПА: А ви хотілиб?

МОТРЯ: Так, дуже!

МАЗЕПА: Маєте там кого?

МОТРЯ: *(назначаючи)*. Батурин гетьманська столиця.

МАЗЕПА: *(бистро дивиться на неї)*. Мотре Василівно, чи ви це свідомо сказали?

МОТРЯ: Я слів на вітер не сію.

МАЗЕПА: І даєте свою згоду?

МОТРЯ: Так. Хочби до самої смерті.

МАЗЕПА: *(Бере її за руку і притягає до себе. Мотря щасливо усміхається)*. Спасибі, Мотре, спасибі тобі єдина! *(Дивиться на її перли на шиї)*. Не носи перел, Мотре! Прийми від мене отсей перстень брильянтовий. Кращого і дорожчого на всій Україні немає. Хай він буде видимим знаком нашої нинішньої розмови.

МОТРЯ: Краще, колиб він був з простого заліза.

МАЗЕПА: Залізо нам потрібне, а моїй Мотрі пристойть, що найдорожче каміння. Чорнокнижники кажуть, що в брилянті добрі сили живуть, він перед чарами, отруєю і вся-

кими ворожими затіями свого власника хоронить. Він є також признакою вірності в любови, приносить славу і перемогу.

МОТРЯ: *(легко крикнувши)*. Та не давайте його мені, Іване Степановичу, не давайте!

МАЗЕПА: Чому ж бо ні?

МОТРЯ: Бо вам побідити треба!

МАЗЕПА: Побідимо або ляжемо! *(Вкладає перстень на середний палець Мотриної лівої руки і поволі зі шаною цілує її руку. Темніє. На рундук виходять двоє чурів зі свічками, за ними Орлик, Войнаровський і Кочубей. Мазепа іде до них. Підчас того Мотря стоїть на переді сцени вдвляється в перстень і як би яку святість цілує його)*.

МАЗЕПА: Завтра в ранці, панове товариство вибираємось в дорогу.

(З ліва входять Л. Хведорівна, Чуйкевич і Кожухівський).

Я В А ІІІ.

Мазепа, Мотря, Л. Хведорівна, Кочубей, Орлик і Войнаровський, Чуйкевич і Кожухівський.

Л. ХВЕД.: Ах, жалко, пане гетьмане, що не чули тих пісень, якими наш полковник Кожухівський під звуки бандури очарував нас.

МАЗЕПА: Як кому, але нам не жалко, правда, Мотре Васи́лвно?

МОТРЯ: *(підходить до товариства і любляче дивиться на Мазепу)*. Не жалко, Іване Степановичу, не... *(В тім менті паде її погляд на Л. Хведорівну, яка Мотрю з ненависти зідає очима)*.

Л. ХВЕД.: А можеб ваша ясновельможність зволили на бандурі пограти, це булаб для нас честь велика.

МОТРЯ: *(бере від Кожухівського бандуру, на двох руках несе бандуру Мазепі)*. Заграйте... прошу...

МАЗЕПА: *(бере бандуру, легко склонив Мотрі головою і сідає на фотель, який чура приніс. Бере кілька акордів)*. Люблю бандуру цей наш козацький струмент. Вона наша справжня вірна подруга. А що ж би вам таке заграти?

Л. ХВЕД.: А тую пісню, що ви її склали про згоду.

(Всі стають біля гетьмана. Л. Хведорівна сідає на лавочку, між нею а Мазепою стоїть Мотря. Чуйкевич опертий на одвірок брами. Кочубей коло жінки. Мазепа легенько перебирає пальцями по струнах, врешті вдаряє акорд).

МАЗЕПА: *(співає).*

Нема люби, нема згоди
От Жовтої взявши Води,
През незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали.

Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умірте,
І вольностей бороніте!

Нехай вічна буде слава,
Же през шаблю маєм права!

(З гіркою усмішкою дивиться на бандуру). Не вмію я на старосвітській бандурі грати. На ній так мало струн і самі кишкові, я привик до металевих.

ЮЧУБЕЙ: У Мотрі є нова бандура з металевими струнами. Принеси її Мотре, пану гетьманові!

МАЗЕПА: Спробуємо яка. Може мої руки краще підійдуть до неї, а може *(усміхається)* вона привикла до тонких пальчиків дівочих, під моїми й грати не захоче. Побачимо.

(Мотря відходить. Один чура зі свічником пішов перед нею).

ОРЛИК: Як що ласка, звольте ясновельможний ще раз заграйти ту пісню.

(Мотря вертає з бандурою, перед нею чура зі свічником. Мотря поволі підходить до Мазепи, в тім менті Л. Хведорівна стає з лавочки та гостро дивиться на Мотрю і ледви здержує себе від лютости. Німа гра Мотря—Мазепа, Мотря—Л. Хведорівна).

МОТРЯ: *(стає перед Мазепою простягає бандуру. Ціла дрижить. Боляче, зворушливим голосом).* В тій бандурі ціла моя... душа... Про... прошу!... *(Л. Хведорівна, ще сильніше підчеркує своє обурення. Мотря опускає бандуру і сама з глухим зойком паде зомліла на землю).*

МАЗЕПА і ЧУЙКЕВИЧ: Мотре!!

(Чуйкевич прискакує до Мотрі бере її на руки і скорим ходом виносить її до хутора. Всі остовпіли).

Скоро злітає ЗАВІСА.

КАРТИНА IV.

МОТРЯ.

(Кімната в палаті Кочубеїв у Батурині. Попід стінами дубові скрині і шафи. Декілька гравіюр на стінах. Сувора хатня обстановка. При столі сидить Люб. Хведорівна, перед нею два листи. Кочубей зхвилюваний ходить по кімнаті. На столі свічник з горючими свічами).

ЯВА I.

Кочубей і Люб. Хведорівна.

Л. ХВЕД.: А я тобі не казала? Чи я тобі в Ковалівці не говорила, що тоді з бандурою вона як Пречиста Діва на образі Благовіщення виглядала. Така покірна, захоплена на його дивилася як на ангела, що з небес злетів.

КОЧУБЕЙ: *(радісно)*. На кого?

Л. ХВЕД.: Ти ще питаєш? Господи, якіж ті мужчини дурні! Дивляться і не бачать! На старого женолюба, на нерозка-
янного прелюбодія. Це якийсь чорт не чоловік! Всіх прича-
ровує до себе! Причарував і твою дочку.

КОЧУБЕЙ: А твою ні?

Л. ХВЕД.: Твою, бо ти її від малої дитини розвів, як циганську фанду. А тепер кому клопіт? Мені!

КОЧУБЕЙ: Який там клопіт. Віддамо за надійного чоловіка і клопотам кінець.

Л. ХВЕД.: Волами її до престола потягнеш? А-я! Побачиш! Я вже знаю. Я вже все розумію. Я не така короткозора, як ти, що дивишся і не бачиш, ніби заяць з незамкненими очима спии.

КОЧУБЕЙ: Ну, ну, який там я тобі заяць? Добрий мені заяць генеральний суддя!

Л. ХВЕД.: Га, га, га! Генеральний суддя, що таке генеральний суддя?

КОЧУБЕЙ: Перший по гетьманові чоловік на Україні... от що!

Л. ХВЕД.: А тож біда, що по гетьманові. Як гетьмана нема дома, то дістає тоді наказну булаву. На маєш синку, по-

грайся хвилинку... Яка в тебе сила? Де твоє військо, крім власної сторожі? Якою землею ти заправляєш, крім своїх собствених маєтків? Підручний ти гетьманський, та й тільки! Його чиновник, а я твоя жінка, що про все мусить дбати. Чи вислав би ти був листа до царя, як би була не припильнувала? Що? Мовчиш? А з тим смиренным?

КОЧУБЕЙ: Залиши...

Л. ХВЕД.: Не всмак пішло чиновникові його ясновельможности пана гетьмана...

КОЧУБЕЙ: *(перериває)*. А тиж хотіла, щоб я чим був?

Л. ХВЕД.: *(встає, береться за підбоки і гордо каже)*. Гетьманом!

КОЧУБЕЙ: *(не відповідає нічого, тільки крутить вуси)*.

Л. ХВЕД.: Невжеш є чоловік на Україні з більшими маєтками, як твої? З більшими заслугами, як ти? З більшим значінням у своїх і в царя, як Кочубей? Невжеш у котрого з наших полковників є така жінка, як Любов Хведорівна?

КОЧУБЕЙ: А Скоропадського Настя?

Л. ХВЕД.: От, куди він стріляє! Я знаю, що для вас нема другої над Настю. І гарна і мудра і діяльна. Шкода, що ти старий!

КОЧУБЕЙ: Ну, ну не сердься любонько, я тільки так...

Л. ХВЕД.: Я знаю, знаю! Хочеш, щоб я собі пішла! Хочете собі в двійку поворкувати з Мотренькою! Але я не вступлюся, поки тобі правди не скажу, бо пора! Так знай, що з гетьманом треба щось зробити, дальше так оставатися не може. Його довбнею не добеш. Ожениться, виведе дітей і за ними оставить булаву. Дідичне гетьманство заведе. Це я тобі кажу!

КОЧУБЕЙ: Його сила, його воля!

Л. ХВЕД.: А тиж то що? Прихвостень який, чи як? Кажи! Ех, під тобою треба соломі палити, щоб рушити з місця.

КОЧУБЕЙ: Досить уже ти рухава в мене.

Л. ХВЕД.: Рухава чи ні, це вже моя річ, але знай, що колиб я руки за пояс заткнула, так як ти, то скапалиб Кочубей, як не підчищувана свічка, от що!

КОЧУБЕЙ: *(сердито)*. Я знаю, що над тебе нема, не було й не буде, а я негодай, лінтай, віхоть з лівого чобота. От що я!

Л. ХВЕД.: Того я не кажу, але требаб тобі раз очунятися, треба би розплющити ті вузкі очі...

КОЧУБЕЙ: Татарські, що?

Л. ХВЕД.: *(злісно)*. А таки так! Татарські! Розплющити очі, Мазепу післати к чорту, а Мотрю замкнути в монастир!

КОЧУБЕЙ: Жінко, жінко, всі ми предстанемо на судищі Господнім!

Л. ХВЕД.: Піп! Проповідуй до кінця, тобі не в гетьмани, а в черці. Вбрати кирею, ускочити в мазь і пританцьовувати аж до Межигірського Спасу, припиваючи медком до прохожих: „Василь Леонтівич душу спасати йде. Прийміть послухника в Лавру. Того ти хочеш. Але поки я живу, того не буде! Кажу тобі не буде! Я твого добра хочу, щоб ти чоловіком став, щоби не минуло тебе те, що належиться тобі— „булава“!

КОЧУБЕЙ: Буде голова — буде булава!

Л. ХВЕД.: Чекай псе, аж кобила здохне. Та вонадохнути не хоче.

КОЧУБЕЙ: Не моя річ, а Божа.

Л. ХВЕД.: Святий! Тю! Ти баба, а не мужчина. Баба. *(підходить ближче і сичить)*. Я даром з гетьманом не сиділа. Я брала його на спит. Старий лис, але я не нинішня лисиця. Розкусила його. І зі старшинами балакала. З усіми. На підпівку були. Не одне почула. Так знай, гетьман хоче зрадити царя...

КОЧУБЕЙ: Т-сссссс!

Л. ХВЕД.: Не бійся! Між нами тільки Бог... Гетьман хоче відірвати Україну від Москви і стати дідичним монархом. Як царі, королі, князі. А щоб прихилити нас до себе, з Мотрею хоче одружитися. Ось читай листа, якого я переловила. *(подає йому листа)*.

КОЧУБЕЙ: *(в голос читає)*. Мое серденько коханеє. Сама знаєш, як сердечне, шалене люблю В. М., іще нікого на світі не любив так. Мое-б тее щастє і радість, щоб нехай їхала да жила у мене: тільки-ж я уважав, який кінець може бути, а звлаща при такій злости і заїлости твоїх родичів. Прошу моя любко, не одмінйся ні в чім як юж не поєднократ слово своє і рученьку дала-єсь; а я взаємно, поки жив буду, тебе не забуду.

КОЧУБЕЙ: *(по хвилі ніжно й тихо)*. А як би вона так...

Л. ХВЕД.: Я того не хочу. Чуєш? Не хочу! Не треба мені Мазепів, хочу, щоб Кочубей гетьманом був. Розумієш? Кочубей! Велика мені честь гетьманова теща! Я для тебе чести

бажаю, для тебе, Василю, бо вона тобі належиться, а не кому!
Тобі!

(Чути кроки і тихий стукіт у двері).

КОЧУБЕЙ: *(гостро)*. Увійдіть!

Я В А П.

Тіж, Мотря і чура.

ЧУРА: *(входить зі свічником, низько кланяється)*. Ясна панночка приїхала.

(Кочубей мов зморозило. Слуга стає на боці і схиляє голову. Входить Мотря і задержується на кілька кроків перед столом. Чура кланяється і подаючися назад, виходить і тихо зачиняє двері за собою).

МОТРЯ: *(підходить до батька і цілує в руку. Кочубей її в чоло, але зимно. Мотря хоче витатися з матір'ю, але та острим рухом руки відкидає її від себе).*

Л. ХВЕД.: Геть від мене, дівко недобра!

МОТРЯ: *(опирається об стіну. Кочубей важко сідає на крісло. Павза. Мотря підносить голову до гори і рішучим голосом)*. Чого ви мене обиджаєте мамо!?

Л. ХВЕД.: Не мама я тобі, а ти не моя донька. Я жінка чесна!

МОТРЯ: *(спалахнула)*. Можете прогнати мене геть, позбавити майна, видідичити, але не смійте зневажати мене!

Л. ХВЕД.: „Не смійте“! До кого ти це говориш — пові!

МОТРЯ: *(руками хапається стіни, щоб не впасти)*. Батьку! Ти суддя! Суди мене свою дочку. Я не боюся. Нічого нечесного на совісті своїй не маю. Суди мене тату!

КОЧУБЕЙ: *(Сидить безсило з опущеною головою)*.

Л. ХВЕД.: *(підходить до Мотрі)*. Ось ти негід...

КОЧУБЕЙ: *(встає і хватає Л. Хвед. за руку)*. Любонько, сідай! Сідай, жінко, прошу тебе! Заспокійся! З донькою маємо діло... Мотре, гетьман сватає тебе. Написав мені листа. Ось він.

МОТРЯ: *(радісна усмішка на лиці. Робить один крок в напрямі стола)*.

Л. ХВЕД.: Не руш! Не до тебе писаний лист! Ти батькам своїм листів від коханця не показувала. Нікчемна!

(Мотря подається назад і головою вдаряє об стіну).

Л. ХВЕД.: *(кричить)*. Негіднице! Сором дівочий загубила. За-

була чия ти донька. Мати честь свою до старих літ зберегла, а донька в молодості тратить. З гетьманом злигалася потай миру, з женолюбом старим!

МОТРЯ: *(скрикнула)*. Гетьмана обиджати не смійте! Батьку! Заступися за честь гетьмана. Ти його генеральний старшина!

КОЧУБЕЙ: *(до Мотрі)*. Мовчи! *(жінку придержує рукою)*. Ти завинила Мотре, *(говорить дріжучим голосом)*, завинила ти, бо затаїла перед батьком-мамою женихання його ясновельможности. Так добра донька не робить, це я тобі мушу сказати. Бог не благословить таких дітей.

Л. ХВЕД.: Вона вже диявольське благословення прийняла.

КОЧУБЕЙ: *(кривиться)*. Любонько не мішай, *(до Мотрі)*. Забула ти, що добра та слухняна дитина ніяких тайн перед родителями своїми не має!

МОТРЯ: Це тайна мого серця.

КОЧУБЕЙ: Викрут!

МОТРЯ: Правда!

(Кочубей грізно дивиться на Мотрю).

Л. ХВЕД.: *(злобно)*. Дісталось й тобі! *(Павза)*.

КОЧУБЕЙ: Гетьман сватає тебе, але ми на це сватання згоди своєї не дамо. Не можемо!

МОТРЯ: Чому!?

Л. ХВЕД.: Бо нам не хочеться. От що!

МОТРЯ: Я гетьмана кохаю і за другого не піду!

Л. ХВЕД.: Підеш!

МОТРЯ: Ні!

Л. ХВЕД.: Підеш!

МОТРЯ: Сказала раз, що не піду то й не піду!

Л. ХВЕД.: *(тупає ногою)*. Підеш, підеш, підеш!

МОТРЯ: Свого слова не зломлю. Я його гетьманові дала!

Л. ХВЕД.: Дала? Може, ще й присягала?

МОТРЯ: Слово гетьманові дала, що буду його жінкою.

Л. ХВЕД.: Не жінкою, а полюбовницею, кажи полюбовницею прелюбодія старого!

МОТРЯ: *(затикає уха)*. Можете обиджати гетьмана і мене, можете зневажати нас, я не чую. Наше кохання чисте і вище понад вашу злість. Не знівечите його. Воно, велике, сильне, перетриває віки. Вас не буде, мене не буде, а воно житиме на світі.

КОЧУБЕЙ: (*ходить безрадно від стіни до стіни*). Треба покоритися доню... (*чим раз то лагідніше*) ...треба скоритися батькові і матері. Вони привели тебе на світ. Я злого тобі не бажаю, але гетьман це не муж для тебе. Він старий, а до того твій хрестний батько. Як жеж доньці віддаватися за батька?

МОТРЯ: Батько, але по христі. Всі ми браття і сестри по Христі.

Л. ХВЕД.: Бачиш, як навчає тебе твій мізинчик, навчає дурного Кочубея. Ха, ха, ха!

КОЧУБЕЙ: (*сердито*). Не дам згоди, ані благословення мого батьківського на твоє з Іваном Степановичем замужество, не дам і на тому край!

МОТРЯ: (*підходить до батька, благально*). Батьку, не топчій щастя своєї доньки. Досить я вже каралася у вашій хаті, хоч і не з вашої вини, і не зі своєї...

Л. ХВЕД. (*сичить*): Значить з моєї? (*Кочубей заспокоює її рухом руки*).

МОТРЯ: Досить я каралася, а тепер відпустіть мене на волю. (*Падає перед ними на коліна*). Прошу, бажаю вас, батьку мій рідний! Не хочу ваших багатств, роздайте їх іншим, а мене пустіть зі серцем чистим і з совістю спокійною, що я шлюбую не зломила, що віри коханий людині доховала.

Л. ХВЕД.: Відкинь її від себе! Облудниця, лицедію перед тобою грає!

КОЧУБЕЙ: (*підносить Мотрю і вона знову як стовп підпирає стіну*). Я відповів Іванові Степановичові, що хоч як шаную його, але доньки не віддам за нього, бо вона хрещениця його. Це мусиш, Мотре, знати і покоритися долі!

МОТРЯ: (*спалахнула*). Хоч ти мій батько і батько, алеж я не безсловесная вещь, з котрою що захочуть те й роблять. Перед Господом, вседержителем моїм і перед майбутністю клянуся, що твориться насильство надімною, з яким я не погоджуся ніколи.

Л. ХВЕД.: Ха-ха-ха! Насильство, що в наложниці гетьманській не пускають тебе! Ха-ха-ха!

МОТРЯ: Проклята будь тая хвилина, мамо, коли ви промовили це брудне і неправдиве слово! Не наложницею гетьманською хотіла я бути, а лише вінчаною жінкою, гетьманшою!

Л. ХВЕД.: (*скажено*). Гетьманшою, гетьманшою! Подивіться люди, яка мені гетьманша!

МОТРЯ: Так гетьманшою хотіла стати Мотря Кочубеївна, а Любов Хведорівна не дозволяє — бо сама цієї чести забажала.

Л. ХВЕД.: *(кидається до Мотрі). Мовчи!! (Кочубей насильно виводить Л. Хвед. за двері. Вона ще за дверима кричить: Гетьманша, гетьманша! Він заспокоює її: „Любонько“. По хвилині вертає назад. Мотря стоїть під стіною як стовп).*

Я В А ІІІ.

Мотря і Кочубей.

КОЧУБЕЙ: *(безрадо постаряє)* „от тобі гаразд, — от тобі гаразд“, *(ходить довго по кімнаті і врешті стає перед Мотрею і болючо розкладає руками. Мотря хвилю неначе бореться зі собою, а потім припадає батькові на груди. Він пригортає її і шепче):* „бідна, бідна моя“. *(Саджає її в крісло).* Мотре, Мотре, ти навіть не знаєш, якої біди ти мені накоїла.

МОТРЯ: *(коротко).* Знаю!

КОЧУБЕЙ: І щож тепер?

МОТРЯ: Що Бог дасть.

КОЧУБЕЙ: *(ходить, по хвилі благально).* Мотре, покорися мамі.

МОТРЯ: А вам?

КОЧУБЕЙ: Ет, ти знавш Мотре, хто я... Я нікому лиха не бажаю. Хочеш віддавайся і за гетьмана. Твій гріх, а не мій. Але мати, ти знаєш свою маму. Посікти її на дрібні шматочки, то ще кожний з них казатиме „не так, а так“!

МОТРЯ: Щож я тому винувата, тату?

КОЧУБЕЙ: Не винувата. А може винувата? Знаючи свою маму, не повинна ти була давати гетьманові слово — не попросивши од неї дозволу.

МОТРЯ: Я не дитина, тату!

КОЧУБЕЙ: У батька і мами ти все дитина.

МОТРЯ: В мами ні, бо вона ненавидить мене.

КОЧУБЕЙ: Зате, що ти непокірлива, Мотре!

МОТРЯ: В маму вдалася.

КОЧУБЕЙ: Але ти донька, а вона мама.

МОТРЯ: Колиж я гетьмана, цілою душею кохаю і хочу йому бути дружинсю — вірною до смерти.

КОЧУБЕЙ: А як через те хотіння станеться лихо і йому і нам усім?

МОТРЯ: Чогож ви тоді хочете, тату?

КОЧУБЕЙ: Хочу, щоби ти підписала цей лист. *(бере зі стола оба листи, один ховає, а другий починає читати)*. Прощення вашої милости прошу, за отсе нинішнє письмо моє і за прикрість... *(голос йому дрижить)*. Порадившись добре свого розуму і серця, рішила я просити милість вашу, щоб ви звільнили мене від даного слова, а це тому, що дала я його з легкої руки, в чому винувата молодість моя і моя палка нерозважлива вдача. За цей мій поступок...

МОТРЯ: *(зривається з місця)*. Я того листа не підпишу!

КОЧУБЕЙ: *(безрадно, безпомічно)*. Якжеж так, чомуж то, якжеж так...

МОТРЯ: Не можу!

КОЧУБЕЙ: Дитино моя, підпиши...

МОТРЯ: *(гордо)*. Тату, я до кожної жертви готова, лише не жадайте від мене, щоб я брехала!

КОЧУБЕЙ: До кожної жертви, кажеш?

МОТРЯ: Богом святим клянуся. До кожної...

КОЧУБЕЙ: *(схиляє голову, насилу говорить)*. Любов Хведорівна сказала, що коли Мотря не підпише листа, то хай іде в черниці.

МОТРЯ: *(чорно робиться їй в очах, перемагає себе, по довгій хвилі, чим раз то тихне)*. Добре... хай буде так... піду в монастир. *(Павза)*.

КОЧУБЕЙ: *(захитався і важко звалився на крісло, голова хилиться чим раз нижче, руки приліпають до колін)*.

МОТРЯ: *(підходить до батька, насилу)*. Не журіться, тату! І в монастирі люди якось живуть. Черницею не стану. Не бійтеся.

КОЧУБЕЙ: *(розпучливо)*. Не хочу, Мотре, завязувати тобі світ. Не хочу, щоби ти йшла в черниці! Не хочу! Та щож я бідний вдію? Любови Хведорівної не переконаю... *(по хвилі)*. Мотре, доню моя! Я вірю тобі, ти батька свого не зрадиш! Так тоді знай: Любов Хведорівна має у своїх руках тайни, які можуть згубити мене. І не лиш мене одного, навіть і гетьмана. Її треба заспокоїти. За день, за два може в неї і злість перекипить. Я тебе в монастирі не лишу. Добуду тебе якось звідтам. Поїдь тільки, щоб уступитися

МОТРЯ: *(твердо)*. Уступлюся!

КОЧУБЕЙ: *(цілує їй в голову і схилений іде. Від дверей гово-*

ривть). Тобі зготують дещо на дорогу. Постіль, білизну. Голі-
руч не поїдеш. *(замикає на ключ двері)*.

Я В А ІV.

Мотря сама.

МОТРЯ: *(чуючи засув здрігається, іде до дверей, пробує — замкнені). Силою... ні!... (Йде до вікна і дивиться. Довгу хвилину мовчки дивиться в долину. Хтось легко засув відсовує — шелест. Мотря швидко обертається і витягає зза грудей кінджал. Двері відчиняються і входить козачок Мотрин. Пальцем на устах дає знак, щоб заховувалися тихо). А ти тут як!?*

КОЗАЧОК: *(кланяється)*. Простіть панночко, я знаю, що панночку хочуть вивести в монастир, навіть вже і сани ладять. А панночці так в монастир як мені в патріярхи. Гадаю собі: на те я й чура, щоб від насильства свою панночку боронити. От зібрав я певних людей і вони ждуть недалеко, з кіньми за садком коло річки. І вивеземо панночку...

МОТРЯ: *(бере чуру руками за рамена і пильно дивиться йому в вічі. Коротка павза. Простягає йому руку, яку він жагуче цілує)*. Спасибі, поїду. А знаєш куди!?

КОЗАЧОК: Куди?

МОТРЯ: *(радісно)*. До нього, до мого сокола, до гетьмана! *(соро вибігають)*.

ЗАВІСА — скоро злітає.

КАРТИНА V.

МАЗЕПА

(Навпроти глядача оборонний вал, за валом вид на Київ. Праворуч високий мур, в якому є тяжка брама, з камінними тромаходами. Зпереду під муrom камінна лавочка. Ліворуч вільна околиця. Козацькі старшини стоять, декотрі звернені плічми до глядача, та дивляться в даль. За сценою далекий гамір, якби хтось відїздив — раз по раз сальви. Сонце заходить).

ЯВА I.

Данило-Апостол, Орлик, Скоропадський, Кочубей, Чуйкевич, Войнаровський.

Д.-АПОСТОЛ: (до Орлика). Перешуміла буря...

ОРЛИК: Боюся, полковнику, чи вона, що лиш не надтягає.

Д.-АПОСТОЛ: (зітхаючи). Відведи її Господи від нас, та поверни на дебри і яруги.

СКОРОПАДСЬКИЙ: (підходить до Орлика). А ви знаєте, що нашому судді так засмакувала анижівка, що із царем в кариту сідати захотів.

(Старшини сміються).

ОРЛИК: (жартовливо). Чи справді, пане генеральний суддя?

КОЧУБЕЙ: Це полковник Скоропадський, пане писарю, такі жарти пускає. Гострий язичок.

ОРЛИК: А прикоротіть! Так як цар Меншікові. Тільки гостро.

КОЧУБЕЙ: (кланяється). Наш милостиво пануючий нам, їх величество цар, завжди повторяє, що Малороси веселий народ, блазнів і карлів не треба...

Д.-АПОСТОЛ: Мабуть ти не з Малоросів, Кочубею, бо завжди в тебе зажурений вид.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ: Достатками своїми журиться, не знаєте панове, та й спати не може.

СКОРОПАДСЬКИЙ: А є чим журитися. Йй Богу є! Через ціле життя спати не можна булоб.

КОЧУБЕЙ: А ти лічив!?

Д.-АПОСТОЛ: *(сміється)*. Лічив та не долічився! Казав мені саме, що таких великих нумерів його в бакалярні не вчили.
(Старшини сміються).

ОРЛИК: Так, так, пане генеральний суддя. Нема інакшого спасіння, як запросити нас у Ковалівку. Може до чогось долічимось.

СКОРОПАДСЬКИЙ: *(звертається до Кочубея)*. Колиж то пан генеральний суддя образився, мовляв, я його зацну, а вельми шановну малжонку зобидив...

ВОЙНАРОВСЬКИЙ: *(Підходить до Кочубея, обіймає його раменем, удано-гостро до Скоропадського)*. А відколиж то, пане стародубський полковнику, ви, приятелів пана гетьмана ображаєте?

(Старшини творять гурт).

СКОРОПАДСЬКИЙ: Навіть і не снилася така грішна думка. От при кінці пиру, коли то їх величество цар Петро вже засипляти зволив, прислуга замість срібних тарілок, фарфорові подала, з малюнками козаків, яким шинкарка, мід та горілку шинкує. Так і я нагадав собі зацну подругу нашого генерального судді, Любов Хведорівну, спомянув Ковалівку та й кажу, показуючи на шинкарку: отся чисто як Кочубеїха. А Кочубей зачувши ці слова образився. *(дехто сміється)*.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ: Із за такої пустої причини годі вам, пане генеральний суддя, своїй товариської приязні псувати. А найкраще панове поїхати в Ковалівку, там таки при цих же фарфорових тарілках і приязнь запити.

КОЧУБЕЙ: Кажуть, що коли дивився на місяць, то побачиш як там брат брата на вилах тримає. Чомуж тоді й на гетьманській тарілці не можна було вам добачити портрету моєї пані. Що моя дружина, жінка стійка, з того я собі великого сорому не маю, бо вона мені за недостатком часу, у моїх маєтностях велику поміч повсякденно чинить, за що я Господеві встаючи і лягаючи з глибини серця мого щиро дякую, що не спарував мене з молодшою, легким вітром підшитою.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ: Справедливо! Жінка Кочубея цнотлива, а якимось чином люди плещуть про неї, що як вона гляне, то молоко кисне! Та це лиш вигадки такі, бо дивіть скільки Кочубей з нею років прожив, а й досі не скис...

ОРЛИК: Нічого тут сперечатись панове! Ось як що на вас, пане генеральний суддя дивитися, то треба сказати, що у вас

дружина, що й кращої не треба. От людські язика й стільки!

КОЧУБЕЙ: А так! Вона бачите не з тих, що як то кажуть „через твою яму на другого гляну“.

Д.-АПОСТОЛ: Але й ви мабуть не з тих, що як кажуть „одну милу в яму, на другу гляну“.

КОЧУБЕЙ: Хорони мене, Боже, я не з тих, що як той мовляв, „взяв Бог жінку, а я візьму дівку“. В мене вже тая пісня відспівана давно і в друге я її співати не хочу.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ: А шкода пісні! (*Прижмурює око*). Далебі шкода! Гарна була, хай їй біс!

(*За сценою чути сальву, гомін тупіт*).

СКОРОПАДСЬКИЙ: Царя виражають з Києва...

(*Старшини позитують головами і перешіптуються*).

(*Чуйкевич відходить*).

Я В А ІІ.

Тіж — Мазепа, Сулима, Кожухівський.

(*Мазепа входить зі старшинами. Перед ним всі розступаються і він плічми до глядачів, через далековид дивиться, як цар відіжджає. Павза*).

СУЛИМА: Починається царська забава. Цар сердиться на залогу галери. Ось один зі старшин схопився за щоку, ніби його зуб дуже заболів. Ось другий вже лежить на чердаку, добре, що у воду не скотився... Цар прикази дає. Сам зі стерно вхопив... Відчалили...

МАЗЕПА: Хай їх Бог провадить...

Д.-АПОСТОЛ: (*пошепки*). А чорт нехай їх пхає...

(*Сонце заходить. Хвилина тишини*).

СУЛИМА: (*до Орлика*). Гетьмана ніби хтось заворожив, так задивився...

ОРЛИК: Наш гетьман дуже любить Київ...

МАЗЕПА: (*звертається до них*). Богато я їздив по світі й чимало всякої краси бачив, але садів таких, як наші київські і другої річки такої як наш Дніпро я ніде більше не бачив. Нещасний город! (*Тишина. Сонце заходить червоно*). Кров! Кров! Від Андрея Боголюбського по сьогодні нема йому спокійного життя, не може розгорнути свої сили, розкинутися широко й далеко, на славу собі і цілій нашій Україні. Свої не знають ціни йому. Що одне покоління збудув, те друге зруйнує. І так завжди, завжди... Схільки праці українського

ума даром пропало. Скільки мистецьких творів зруйнувалося, на чужину пішло. А чи ви знаєте 1554-тий рік? З цьогож таки золотоверхого Києва перевезено в Москву дорогоцінну бібліотеку Ярослава Мудрого. А між книгами була єдина рукопись Гомера. А за українськими книгами потягли на північ, українські вчені і тягнуть тим шляхом до нині. Чи настане весна коли, чи вернуться наші птиці назад. *(Павза)*. А в нашій Лаврі Печерській, у святій Софії, є навіть, як мовлять знавці, образи божеського Рафаеля Санті. Дріжу за них. Коби Господь дозволив мені ще декілька літ прожити, то збудую в Києві камінну бібліотеку і галерію, безпечну від огня і злодіїв... *(Павза)*. Але Київ будувати нам треба не лиш молотом, але й мечем...

(Западає сумерк. Зі старшини висуваються: Кочубей і ще один старшина, нишком відходять в сумерк.)

КОЧУБЕЙ: Розманіжився щось їх ясновельможність, внедовзі поезії писати стане. *(Оба відходять на право)*

Я В А ІІІ.

Тіж — без Кочубея і одного старшини.

МАЗЕПА: *(обертається до старшини і допитливим зором глядить на них. Врешті кладе руку на плече Данила-Апостола і всміхається)*. Маємо між собою Апостола, можемо робити тайну вечеру.

(Старшини розступаються, Мазепа по середині).

МАЗЕПА: І сподіюсь, що Юди не буде поміж нами!

КОЖУХІВСЬКИЙ: Колиб і був, то яб не ждав, аж він піде й удавиться, а післав би його скорше там, де йому собаці й слід!

Д.-АПОСТОЛ: Говори, ясновельможний, говори, що маєш на серці, тоді може й нам розвяжуться язики. І в нас багато на душі накипіло.

МАЗЕПА: „Прескорбна єсть душа моя“. І я боюся, дуже боюся, щоб і мені не довелося промовити колись: „всую мя оставил еси Господи“!

ВСІ: Ми тебе не оставимо ніколи!

МАЗЕПА: Побачимо! *(вдивляється різко в старшин)*. Чи чули ви, що мені говорив нині світліший князь Меншіков?

СКОРОПАДСЬКИЙ: Чули, але хотілиб ще з ваших уст, ясновельможний пане гетьмане, почути, що ви на це!?

МАЗЕПА: Ви ще питаєте, що я на це? Невжеж не знаєте Ма-

зепи. Сказав, що ніколи за титул князя римської держави не продам я України, ані вас мої товариші рідні. Не на те я тільки літ великої праці для нашої отчизни посвятив, щоб тепер її зрадити й продати. Краще я гетьманську булаву в молодші сильніші руки віддам, а сам, як мати моя в черці пострижуся, ніж на таке нікчемне й непристойне діло піду.

(Всі радісно потакують).

МАЗЕПА: Але треба вам знати панове, що вони мені нераз таку пісню співають, спокою мені не дають, щоб я вас на чотири вітри порозганяв.

Д.-АПОСТОЛ: А чогож вони хочуть від нас ті іроди прокляті!?

МАЗЕПА *(хилить голову)*: Чого? Богато дечого! Богато! У нас і земля урожайна і сонце краще світить і річки в Чорне море течуть... Один Дніпро що варта! Старі пороги дніпрові порохом розсадити цар хоче, щоб легше із України і через Україну усяке добро до царської зимної і бідної столиці привозити. А поки ми хоч останки свободи маємо, йому не вигідно це робити. От і вас і козацьку старшину помалу викорінити хоче, наші права і привілеї покасувати, воеводів та губернаторів своїх посадити, царські полки залогами понаставляти... Всілякі здирства чинити! От чого вони хочуть, панове... А Мазепу герцогством цісарським піддурити, княжу корону йому на голову вложити, щоб він як лялька у вертепі дав себе за шнурок тягнути та на свій край і народ позабув.

(За кулісами гомін юрби).

ГОЛОС З ЮРБИ: Пустіть його до гетьмана! Як хоче до гетьмана, то пустіть!

СТОРОЖА *(за кулісами)*: Стій! Гасло!

ДІД *(за кулісами)*: Меч і масло!

СТОРОЖА *(за кулісами)*: Як!?

ДІД *(за кулісами)*: Смійся в кулак! Пускай!

СТОРОЖА *(за кулісами)*: Не слід! Подай клич! Ти хто такий!?

ДІД *(за кулісами)*: Степовий сич! Твій пра-прадід!

СТОРОЖА *(за кулісами)*: Дурний!

ДІД *(за кулісами)*: Не знаю хто! Чи я, чи ти! Пусти!

СТОРОЖА *(за кулісами)*: Стій! Іти не смій, а то пробю!

ДІД *(за кулісами)*: Тю-тю! Який! Гу-гу-гу!

ГОЛОСИ З ЮРБИ *(за кулісами)*: Пустіть до гетьмана, пустіть!

МАЗЕПА *(до Орлика)*: Хто сьогодні над вартою дижує?

ОРЛИК: Молодий Чуйкевич.

МАЗЕПА: Певний?

ОРЛИК: Вірний, аж до смерти.

МАЗЕПА: А всетаки подивися, хто там такий? І хто б це не був, звели пустити.

ОРЛИК: По приказу вашої ясновельможности! *(відходить за куліси і вертає зі старим дідом).*

Я В А ІV.

Тіж і Дід.

ДІД: *(Дід, високий, кремезний, сивий як голуб, довгий вус, рідке волосся, на тімню густіший жмут волосся. Сорочка і шаравари з битого полотна, на плечах драна свитка. Порепані босі ноги. В руках костур. Дід пильно розглядає всіх. Бистрий свій зір здержує на Мазені. Місячне сяйво сильно освічує постать діда).* Вечір добрий панам! Який тут храм! *(показує на окопи).* Який тут хлам! Добрий вечір панам!

МАЗЕПА: Ти звідки діду?

ДІД: З України!

МАЗЕПА: Україна велика.

ДІД: Як для кого! Одному до границь його маєтків, другому від колиски до гробу і від пощочини до слави, як хто ставиться до справи.

МАЗЕПА: Як звешся?

ДІД: Не знаю. Ні імені, ні роду не маю. Я... з народу. Імя своє забув!

МАЗЕПА: А скільки тобі літ?

ДІД: Старий, як світ. Давно вже на другу сотню пішло. Ще вас на світі не було, як я мечем кропив... Колись я жив. Тепер мене нема. Це не я, це журба і лиш одна тривога... Заростає тернами дорога... до слави, маліє нарочі сам дріб... Смачний ваш хліб, та не має у ньому поживи... Усе таке миршаве, паршиве, тю!

Д. АПОСТОЛ *(нахилюється до Мазени)*: Це мабуть якийсь божевільний. Їх тепер багато тиняється по світі...

МАЗЕПА *(перечить головою)*: Не божевільний він, не божевільний. Слухай, балакає до речі, тільки другою мовою, ніж ми. До такої мови ми не звикли.

ДІД *(махав руками як вітрак)*: Вам тільки бачиться так. Я не божевільний! Я козак! Невольник не знає, що воля

Йому, щоб хліб і бараболя, а з якого вони поля, ... не дбає — їсть. Я, не той гість, ні, ні!

МАЗЕПА: А чогож ти прийшов?

ДІД: Жаль мені.

МАЗЕПА: Кого?

ДІД: Тебе, його і їх, вас всіх, цілої України, великої руїни! *(приступає до Мазепи)*. Не бійся, гетьмане... „ізмін“...

Бійся, щоб не зрадив її!!

МАЗЕПА: Кого?

ДІД: Ідеї! Будь вірним їй до сконання. Вона твоя паня, вона одна. Без неї жизнь, судно без дна, не переїдеш ним на другий бік, ні за рік, ні за вік, — дарма!

МАЗЕПА: Ти вчений бачу?

ДІД: Я мозком плачу, а серцем думаю. Смерти своєї чекаю, вона не йде, а сам себе не вбю, бо гріх... Терплю за всіх, страдаю за тебе теж!

МАЗЕПА: За мене?

ДІД: Егеж, егеж! За тебе, ясновельможний пане, Гетьмане Степановичу Іване, щоб не зрадив ти святої ідеї. Ти нині Петра гостив. Дививсь ти як цар відїзджав, щоб більш він на Україну не вертав... *(попадає в задуму)*. Що за жаль, що за с'їм. Такий край, стільки дум, стільки в народі сили, а кругом лиш могили і кінця їм не має. *(приступає до Мазепи. Показує на орден св. Андрея, що блищить у гетьмана на грудях)*. Двигни цей камінь, двигни! Він тяжкий, але ще тяжче наше життя. Плодяться під каменюкою хроби, зігниєм від хроби! Двигни цей камінь, двигни! Він важкий, може вбє тебе, мене, богато нас, та час пройде і прийде час, що він дрігне і розлетиться в дроби! Еге, еге! Доброї вам ночі, панове! *(повертає назад)*.

МАЗЕПА: Кудиж ти йдеш? Тепер же ніч...

ДІД: Я ночі рад, бо погані не бачу. Куди я йду? Не знаю. Я, я мозком плачу, а серцем думаю. Куди я йду, не знаю? Я нікого не маю. Моя родина всі. Мій дім — степ, могили. Стільки сили, стільки сили й не мож волі добути, ні без неї жити, ні її забути... Прощай, мій сину!

МАЗЕПА *(до Орлика)*: Кажі, хай його відведуть в палату, старий, утомлений та мабуть не буденний. Завтра побалакаю з ним.

ДІД: Все чад, все дим, суєта, суєти і вінці і хрести і княжі киреї і святі Андреї, крім неї, одної, крім великої ідеї. Не

зрадь її... Великий шум, такий край, тільки дум і такі вони гарні, попідхмарні. Спасибі тобі за кімнату, за твою палату! На могилах маю хату, там я свій серед мрій, про давні часи, про Богдана. Ними думка моя п'яна... Доброї вам ночі, панове!

МАЗЕПА: Стрівай!

ДІД: Ні, ні! Пора мені, давно пора. З горою зійдеться гора. Буде бій, великий бій. Як ти лицар, то духом не мліє, кріпко стій! Він тільки цар... а ти лицар за волю. Буде бій. А ми чи станем грудьми за нашу справу, за славу криваву? Двигни цей камінь, двигни! Хай вам присняться сни, батьків ваших сни... Доброї вам ночі, панове! І тобі, і їм всім... Працуйте! *(Відходить. Його провожає Войнаровський. Данило Апостол тре рукою чоло, Кожухівський торгає вуси, гетьман глядить у слід за дідом).*

Я В А V.

Тіж без Діда.

ДАНИЛО АПОСТОЛ *(хреститься)*: Свят, свят, свят! Колиб я не бачив вас, пане гетьмане, і вас, панове товариство, то гадавби, що вина за багато випив з гетьманської пивниці...

СУЛИМА: Так усі моглиб собі гадати, колиб не вірили своїм очам і ушам. Але нема що себе дурити, він був.

СКОРОП.: Але хто такий, живий чоловік? Чи дух?

КОЖУХ.: А вжеж, що живий. Ми не баби, щоб вірити в духи...

СУЛИМА: Мабуть один з тих, що вмерти не годні.

МАЗЕПА: Марко Проклятий, гадаєте?

ОРЛИК: А я гадаю, що цей не з тих. Знає він, чого до нас прийшов.

ВОЙНАРОВСЬКИЙ *(що вертає на сцену)*: А вжеж, що знає, але й нам вже знати пора чого!

МАЗЕПА: Чогож він хотів?

ОРЛИК: Того, чого ми всі хочемо!

МАЗЕПА: Щож тоді робити?

СТАРШИНИ: Робити те, що він нам радив!

МАЗЕПА: Але що? Говоріть ясніше! Хай знаю, яка ваша гадка й які ваші бажання. Голос народу, голос Бога, а я, як вам відомо, віруюча людина.

(Всі оточують Мазепу, його освітлює сяйво місяця).

ДАНИЛО АПОСТ.: Як ми за душу незабутнього гетьмана Богдана по всяк час Бога молимо, за те, що визволив був Україну з кормиги чужої, так душу і кости проклинатимемо, як що ти нас за гетьманування свого залишиш у теперішній неволі.

СУЛИМА: Прости, за слово гірке! Та воно не в обиду тобі сказане, а з глибини душі, як камінь бурею на верх добулося.

ОРЛИК *(стає перед гетьманом навколішки)*: Відкинь цей камінь, відкинь!

МАЗЕПА *(витає хрестик з під жупана)*: Встань! Ось на цей хрест поклянись, чи це ваше свідоме бажання, чи це хотіння ваше, за яке ви постоєте явно-славно?

СТАРШИНИ: Присягаємо!!

МАЗЕПА: Можу надіятись на вас!?

СТАРШИНИ: Як на себе самого. Не опустимо тебе до смерти. Так хай Господь Бог не опускає нас у важку годину скону!

МАЗЕПА *(підносить голову вгору)*: Сталося! *(до старшин:)* Кличу Всемогучого Бога на свідка, во Тройці святій всюди сущого і Матір Божу, заступницю нашу і святого Михаїла, опікуна лицарства українського, кличу і заприсягаюся перед вами і перед будучністю народу нашого, з поконвіку вольного, а тепер закутого, що для загального добра матері нашої України безталанної, для користи війська запорозького і народу українського, хочу я і бажаю всею душею, всім помишленням моїм за помічю Всевишнього, щоб ви, і весь наш рідний край, ні під царем, ні під королем, ні під ханом, ні під жадним ворогом нашим, не загинули, лиш стали вольними і незалежними от нині й до віку віков.

ВСІ: Амінь.

(Данило Апостол цілує хрестик і кланяється гетьманові у пояс, та відходить на бік. Гетьман держить довгу хвилю хрестик і глядить на нього. Орлик німо усуває старшин зі сцени. Вони відходять на право).

МАЗЕПА *(цілує хрестик і шепче)*: Сталося. *(вольним кроком підходить до лавочки і сідає. Павза. З монастира доходить гомін пісні: „Пречистая Діво Мати...” і т. д. Мазепа здригається, встає, підходить до брами і стукає. Віконце відчиняється, показується голова черниці. Мазепа легко кивнув головою черниці).*

ЧЕРНИЦЯ: Хай Бог радує добрим здоров'ям вашу ясновельможність.

МАЗЕПА: Сповідіть ігуменю, що її син прийшов сюди, та чекає побачення.

(Віконце замикається. Мазепа відходить від брами, сідає на лавочку і задумується. Сяйво місяця освітлює Мазепу. Двері відчиняються, входить Марія Магдалина, яка задержується на першому ступіню сходів).

Я В А VI.

Мазепа і Марія Магдалина.

МАЗЕПА *(встає, підходить до Марії Магдалини, клякає перед нею, цілує її в руку)*: Благословення вашого прошу, мамо!

М. МАГДАЛИНА: Благословення Господнє да буде з тобою от нині і до скончання днів твоїх, мій сину. Виїжджати збираєшся кудись?

МАЗЕПА: На моє діло, на замисли мої у серцю, просив благословення вашого.

М. МАГДАЛИНА *(підносить Мазепу і обое підходять до лавочки)*: Спасибі, тобі, Іване, що зайшов провідати мене. Скучилося мені за тобою, сину. *(показує на лавочку)*: Сідаймо, сину. Обоїм нам треба шанувати ноги, мені, щоб занесли мене на другий світ, тобі, щоб зайшов до мети, котру собі намітив. Ти бачу втомлений. Може що в тебе болить?

МАЗЕПА: Ні, мамо. Тілом я, славити Бога, здоровий як риба, тільки серце в мене болить.

М. МАГДАЛИНА: Важкий це біль, та нема такого боління, котрогоб не укоїв Господь. Тиб до архимандрита нашого пішов, висповідався, полетшалоб тобі. *(Павза)*. Щож ти за таку гадку маєш, сину, говори! Ти мені й снівся, синку, на білому коні, з хрестом в руках. Грішно вірить у сні, але кажуть, що це або велика шана або немале горе.

МАЗЕПА: Я хочу одної шани, щоби люди казали колись визволив Мазепа Україну, та не так як Богдан на коротко, а на довго, на віки.

М. МАГДАЛИНА: Доброї ти шани собі бажаєш, мій сину. Хай тобі Всевишній і наша заступниця Матір Господня поможуть... Але чи ти гідний її? *(Мазепа мовчить)*. Мовчиш?

МАЗЕПА: Щож я маю вам казати, мамо, коли ви мене знаєте, як лихий гріш. Ах, мамо, мамо!

М. МАГДАЛИНА: Що, сину?

МАЗЕПА: Яка важка отся булава, така важка як хрест... Як муха в павутинню, так бюся в гадках. Перебував я у великих пригодах, але в такій, як тепер, не був. Прийдеться все ставити на одну карту. А я азартної гри не хочу. Тяжко народові, я знаю. Та буде своя держава, тоді й полекша прийде. Мусить прийти. А без держави усім одна біда. Дві хмари на нас наступають — тут Петро, а там Карл...

(Чути з монастиря дзвінок).

М. МАГДАЛИНА: Треба мені до церкви незабаром.

МАЗЕПА: Ще одне тяжке, мамо.

М. МАГДАЛИНА: Щож таке?

МАЗЕПА: Не довіряю Кочубевві, а не так йому, як Любови Хвѣдорівні. Знаю, що вона за булавою аж горить.

М. МАГДАЛИНА: Так що з того? Перегорить і прохолоне.

МАЗЕПА: А часом може зчинити велику пожежу. Кочубей не одне знає, чого знати не треба, а до царського уха голос і з найдальшого кута дійде.

М. МАГДАЛИНА: Гадаєш?

МАЗЕПА: Боюсь того... Кочубейв треба заспокоїти.

М. МАГДАЛИНА: Так заспокій.

МАЗЕПА *(встає з лавочки)*: Щоб ти на це сказала, мамо, колиб я так засватав Кочубевву Мотрю? *(Павза)*. Можеб я таким чином заспокоїв жажду Кочубейхи. Хоч не гетьманшою, а все таки матірю гетьманші буде.

М. МАГДАЛИНА: Чи не пора тобі сказати шабаш?

МАЗЕПА: Не можу. Ще й до того краса Мотрі вражає мене. Як побачу її, так ніби новий дух вступає в моє тіло. Почуваю охоту працювати, боротися, добувати.

М. МАГДАЛИНА: Вонаж хрещениця твоя.

МАЗЕПА: Я про це з митрополитом побалакаю, а як треба, то й до патріярха поїду. Царі жінок в монастир давали і знову женились.

М. МАГДАЛИНА: Так, але це не гарно і грішно. А до того ти в літах, а вона що лиш розцвітає.

МАЗЕПА: Виж самі сказали, мамо, що дух сила, не тіло.

М. МАГДАЛИНА: Та чи полюбить вона тебе?

МАЗЕПА: Тут тобі й слово моє, мамо, що тільки за добровільною згодою Мотрі одружуся з нею.

М. МАГДАЛИНА: Коли для справи й це тобі потрібне — нехай! Хай тобі Бог помагає, синку!

(Мазепа припадає до рук матері, вона його благословить і шепче молитви. Дзвінок в церкві в монастирі).

М. МАГДАЛИНА: Пора мені, сину, на молитви.

(Мазепа відпроваджує матір до монастиря. Мати його ще раз благословить і відходить).

Я В А VII.

Мазепа і Чуйкевич.

МАЗЕПА *(рухом руки кличе Чуйкевича)*: Ну, ходім в палату. Пізно вже. *(Окопом здалека когось ведуть — пізнати московську сторожу)*. Що це?

ЧУЙКЕВИЧ *(підбігає і повертає назад)*: Це козака зловили, як тікав з робіт на фортеці.

МАЗЕПА *(різко)*: Дай його сюди!

Я В А VIII.

Мазепа, Чуйкевич, Павленко і московський старшина.

(Чуйкевич знову підбігає і спроваджує козака. За російським караулом, повільно поступає російський старшина. Перед Мазепою стає парубок, рослий, скатоване обличчя, ніздря вирвані, з правого уха спливає кров, руки на плечат сильно звязані).

МАЗЕПА: Як звешся?

КОЗАК *(болісним голосом)*: Павленко Максим.

МАЗЕПА: Звідки?

КОЗАК: З Дуброви, прилущкої сотні.

МАЗЕПА: Як же це? Ти значить нащ, а не руский. Хто тебе так скатував?

КОЗАК: Оцей, о! *(показує на старшину)*. Мене насильно взяли, я втікав, зловили й ось, що зробили зі мною.

МАЗЕПА *(різко до старшини)*: Сюди!! *(цей не поспішає)*. Скорше!! *(Старшина прискорює ходу, але не дуже. Стає перед гетьманом, не віддаючи честі)*. То ви його так скарали?

СТАРШИНА: Скарав? Кого? Цього тут? Може й я, може й ні. Чимало тут таких.

МАЗЕПА (*хвилюється*): Що значить „може“, що значить „чимало“? Жадаю певної відповіді!

СТАРШИНА (*мовчить*).

МАЗЕПА (*сердито*): Відповідайте!!

СТАРШИНА: Ну так щож? Так, це я його покарав.

МАЗЕПА: Так хіба невідомо вам, що суд над моїми людьми належить до мене!?

СТАРШИНА (*брутально*): Ми всі належимо до його величства.

МАЗЕПА (*сильно обурений*): Ви мене не будете вчити, до кого ми належимо. Але я вас провчу, що поки що Київ під мою владу і над фортецею я, а не хто другий має провід! Розумієте — я гетьман Іван Степанович Мазепа!!

(*Москаль дивиться тупим поглядом, а нараз повертається назад і не віддаючи чести, хоче йти далше*).

МАЗЕПА: Стій!!

(*Москаль стає і злобно дивиться на гетьмана*).

МАЗЕПА (*до Чуйкевича*): Поклич сторожу!! (*Чуйкевич відходить скорим кроком, за хвилю вертає з гетьманською сторожею*). Забрати його (*показує на Москаля*) та вкинути в льох! Більше не буде знущатися над моїми людьми. Коли не вміє панувати влади, то мусить знати, що я тут гетьман. Геть мені з ним!

(*Сторожа хватає Москаля і відпроваджує його*).

МАЗЕПА: А ти Павленко з Дуброви, підлікуйсь, та вертай до своєї сотні, бож ти вільний козак!

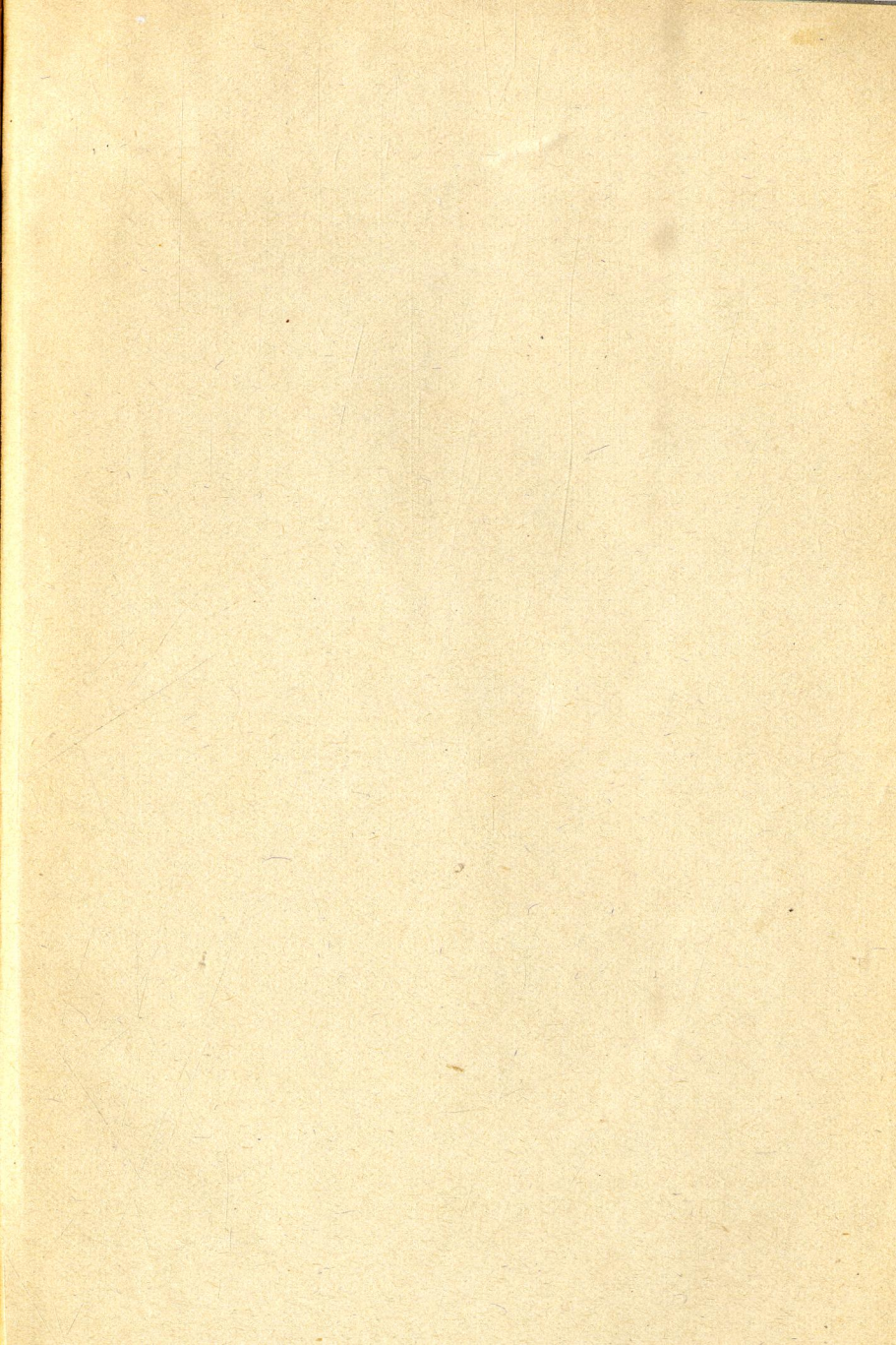
(*Павленко кланяється і відходить. В тому моменті вбігає з противного боку чура Мотрі*).

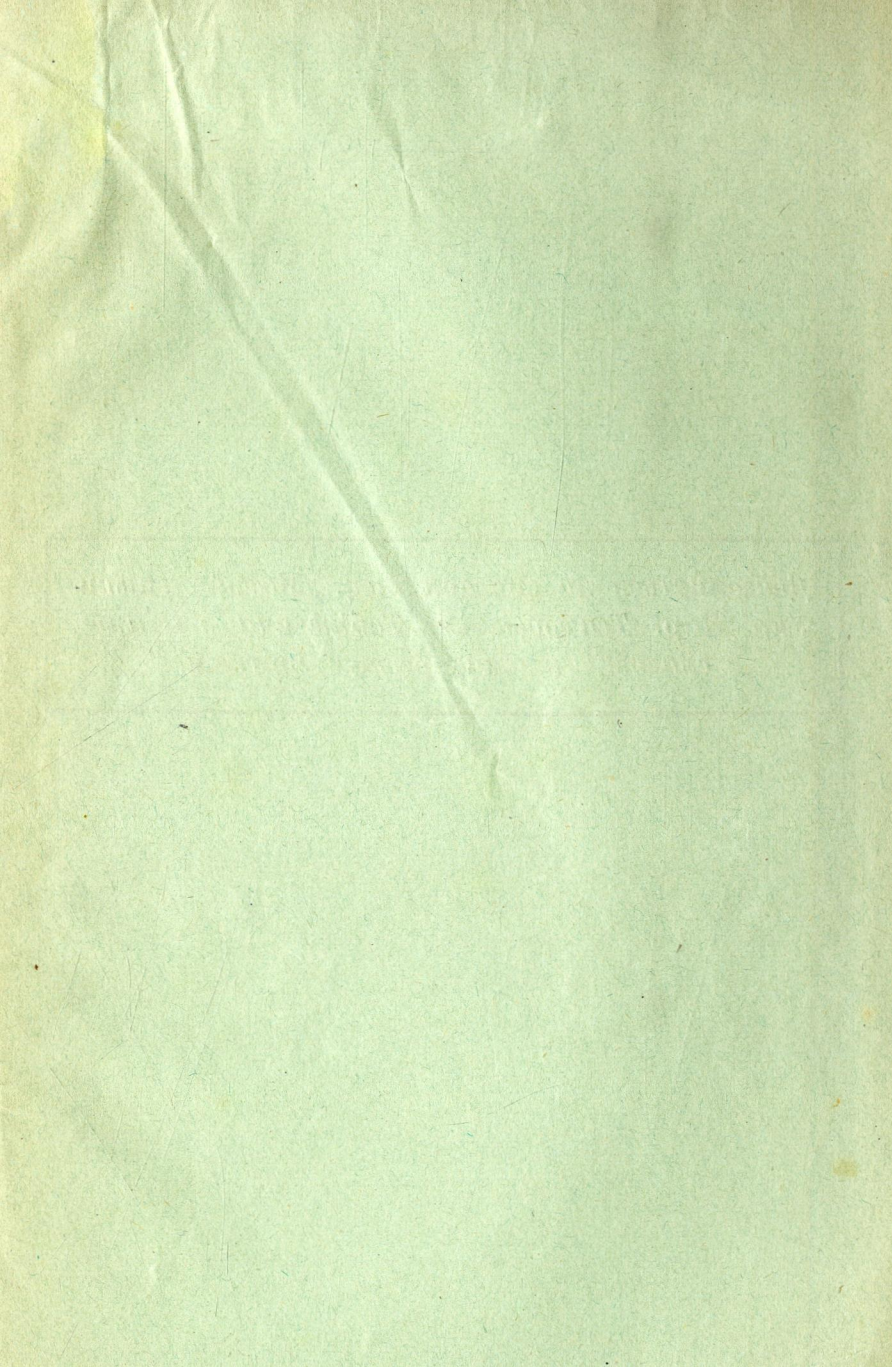
ЧУРА: Ваша ясновельможносте!

МОТРЯ (*вбігає*).

МАЗЕПА (*обертається до чури. Мотря робить рух, якби хотіла кинути Мазепу в обійми*): Мотре!!! (*Німа сцена*).

ЗАВІСА.

(18) 1,38 (1986)

3916^{Р1}_у

Дозволяється на вистави інсу. „Мотря“ тільки
Укр. Нар. Театрові, ім. Тобілевича в Стани-
славові, та аматорським гурткам.

РЛ 3916

У-

~~002288~~

ЕРІЯМ-ЛУЖНИЦЬКИЙ І ЛУЦЬ ЛІСЕВИЧ

МОТРЯ

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПОВІСТИ Б. ЛЕПКОГО
НА 5 КАРТИН

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

НАКЛАДОМ МИКОЛИ МАТВІЙЧУКА
Львів, Домініканська 4, III пов.